

METODOLOGIJA ZA PROVOĐENJE POSTUPKA PROCJENE UTICAJA ZAKONA

Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo

Sarajevo, maj 2025. godine

I UVOD

Vlada Kantona Sarajevo je na 86. sjednici održanoj 14.07.2022. godine, donijela Uredbu o procjeni uticaja propisa u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj 29/22).

Cilj donošenja Uredbe o procjeni uticaja propisa u Kantonu Sarajevo je uvođenje instrumenata procjene uticaja u zakonodavne procedure u kantonalnim organima kako bi se razmatranjem alternativnih rješenja doprinijelo kreiranju što kvalitetnijih zakona, te ostvarili identificirani ciljevi, otklonili mogući negativni efekti i odabrala najoptimalnija rješenja uz najmanje moguće troškove koje iziskuje provođenje zakona, kao i podsticanje saradnje između kantonalnih organa i drugih institucija Kantona Sarajevo i drugih nivoa vlasti i koordinacije u kreiranju zakona, kroz uključivanje svih zainteresiranih strana, uključujući javnost, u postupak izrade, predlaganja, praćenja primjene i evaluacije zakona.

Procjena uticaja propisa je dokument koji prati prijedloge propisa, kako bi se pružila podrška procesu odlučivanja koju prati duboka analiza sa raspoloživim regulatornim opcijama i mogućim uticajima koji mogu proizaći iz njih. Opći cilj je stvaranje uslova za izradu i donošenje kvalitetnijih propisa zasnovanih na raspoloživim činjenicama, kako bi se svrha propisa ostvarivala uz najniže moguće troškove, bez stvaranja prepreka i administrativnih opterećenja poslovnom okruženju, građanima, društvu i zainteresovanim stranama općenito.

Evropska komisija je uvela procjenu uticaja propisa - RIA 2003. godine, a 2006. godine je objavila unaprjeđenje ekonomske analize predložene regulative, koja se odnosi na konkurentnost, dajući veliki značaj konsultacijama sa zainteresovanim privrednim subjektima.

U izvještaju koji je OECD (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) objavio 1997. godine, definisana je „najbolja praksa“ koja se smatra preduslovom efikasne analize procjene uvođenja propisa:

- analiza procjene uticaja propisa mora se ugraditi u ukupan sistem formiranja stavova prema pojedinoj politici,
- analize procjene treba sprovoditi što je više moguće, bez obzira na političke pritiske,
- treba jasno odrediti odgovornost za sprovođenje analize procjene,
- zakonodavna tijela treba osposobiti kako bi bila svjesna važnosti analize procjene uticaja propisa,
- treba razviti analitičke metode, uključujući analizu troškova i koristi kao i metode prikupljanja podataka,
- naponi procjene uticaja propisa treba da budu jasno usmjereni, a upotrebljena sredstva dobro raspoređena,
- analizu procjene uticaja propisa treba sprovoditi tokom faze izrade nacrtu i tako je ugraditi u proces donošenja odluka,
- vladi, javnosti i svim zainteresovanim stranama treba saopštiti rezultate analize,
- analizu procjene uticaja propisa treba primjenjivati kako na nove, tako i na postojeće propise.

Važnost uvođenja procjene uticaja propisa (RIA) u Bosni i Hercegovini posebno je postala značajna nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridrživanju (SSP). Sprovođenje odredbi

SSP-a, zahtijeva velike promjene u zakonodavnom okviru. Te promjene donose privredne, finansijske, pravne i socijalne uticaje koje treba analizirati i procijeniti, kako bi proces integracije sa Evropskom unijom bio efikasan.

Pored Evropske komisije koja radi na promicanju bolje regulative ili “pametnijih” propisa, te potiče zemlje članice i zemlje kandidate na provođenje politike bolje regulative, procjena uticaja propisa je jedno od područja ispitanih i od strane Programa Sigme u njegovim godišnjim procjenama javnih uprava zemalja koje žele da se pridruže EU. Paket Evropske komisije o boljoj regulativi iz 2015. godine koncentriše se na na efikasno i djelotvorno, jasno, jednostavno i lako razumljivo zakonodavstvo.

Svrha ove metodologije ogleda se u pomoći kantonalnim organima uprave i kantonalnim upravnim organizacijama u razumijevanju provođenja postupka procjene uticaja propisa.

II ŠTA JE PROCJENA UTICAJA PROPISA?

Procjena uticaja propisa - RIA (engl. Regulatory Impact Analysis) predstavlja proces koji obuhvata niz logičkih koraka kojima se analizira potreba za donošenjem novog propisa, odnosno izmjena i dopuna postojećeg propisa na osnovu dokaza i prikupljenih relevantnih podataka koji će poslužiti kao smjernice za odabir najboljeg rješenja za donošenje propisa ili za poduzimanje nenormativnih aktivnosti i mjera.

Procjena uticaja propisa pruža informacije (pozitivne i negativne opcije i aspekte, benefite i troškove) i služi kao vodič donositeljima odluka (Skupštini ili Vladi) pri razmatranju propisa, odnosno podrazumijeva ocjenu treba li uopće donositi propis kako bi se regulisala određena oblast ili situacija. Ukoliko se ocijeni da je potrebno donijeti propis kroz procjenu uticaja se utvrđuje kako doći do željenog učinka:

- a) donošenjem novog propisa ili
- b) izmjenom postojećeg propisa.

Postoje četiri cilja procjene uticaja propisa za vlade i to:

- **Unaprjeđenje shvatanja vladine intervencije, uključujući troškove i koristi**

Procjena uticaja propisa je proces kroz koji se vrši ispitivanje efikasnosti opcija i troškovne efektivnosti instrumenata sadržanih u toj opciji. Na osnovu tih ispitivanja daju se bitne informacije Vladi i Skupštini, kao donositeljima odluka.

Procjenom uticaja propisa može se doprinijeti da se definišu prioriteta u okviru različitih propisa i oblasti. Usmjeravanjem sredstava namijenjenih manje učinkovitim propisima na one učinkovitije, unaprjeđuje se učinkovitost i smanjuju troškovi organa javnog sektora.

- **Objedinjavanje ciljeva različitih politika**

Procjena uticaja propisa se može koristiti kao integrativni okvir za utvrđivanje uticaja određenih opcija i otkrivanje povezanosti različitih opcija. Na taj način pruža donositeljima odluka mogućnost za činjenje ustupaka. U tom smislu, procjena uticaja propisa nije samo analitički, nego i koordinacijski alat koji može objediniti različite interese.

- **Poboljšanje transparentnosti donošenja propisa i konsultativni proces**

Procjena uticaja propisa otkriva suštinu odluka i uticaje djelovanja. Iz tog razloga, usko je povezana sa procesom javnih konsultacija.

- **Jačanje političke odgovornosti**

Procjena uticaja propisa pojačava uključenost i odgovornost donošenja odluka na ministarskom i političkom nivou. Na taj način potiče razumijevanje uticaja politika koje će pokazati kako vladine odluke koriste društvu.

III PROCJENA UTICAJA PROPISA U KANTONU SARAJEVO

Prema Uredbi o procjeni uticaja propisa u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 29/22) (u daljem tekstu: Uredba), procjena uticaja propisa provodi se po metodologiji prethodne procjene uticaja propisa i sveobuhvatne procjene uticaja propisa:

- a) **Prethodna procjena uticaja**, shodno članu 6. Uredbe, obavezno se provodi za sve zakone koji su obuhvaćeni prijedlogom godišnjeg programa rada Vlade Kantona Sarajevo, u skladu sa Odlukom o metodologiji izrade i donošenja programa rada i izvještaja o radu Vlade Kantona Sarajevo i kantonalnih organa ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 23/21 i 52/21), (u daljem tekstu: Odluka), kao i izmjenama i dopunama Odluke koje uslijede nakon donošenja ove uredbe¹.

Prethodna procjena, u osnovi, funkcioniše kao svojevrsni filter u postupku pripreme nacрта zakona, s ciljem da se u procjeni uticaja propisa izrađuju nacrti zakona koji imaju utvrđene **značajne ili vrlo značajne uticaje**.

- b) **Sveobuhvatna procjena uticaja**, shodno članu 7. Uredbe, provodi se za sve zakone za koje je prethodnom procjenom uticaja iz člana 6. ove uredbe utvrđeno da mogu imati značajne ili vrlo značajne uticaje u jednoj ili više oblasti u skladu sa propisanim kriterijima.

Obrađivač zakona dužan je Vladi Kantona Sarajevo, radi utvrđivanja nacрта, odnosno prijedloga zakona, uz propis dostaviti i mišljenja kontrolnih tijela procjene uticaja, te Obrazac 1. - Obrazac za prethodnu procjenu uticaja propisa, Obrazac 2. - Obrazac za sveobuhvatnu procjenu uticaja propisa, kao i Obrazac 3. - Kontrolni obrazac o provođenju sveobuhvatne procjene uticaja propisa.

IV PRIPREMA PROCJENE UTICAJA

Temeljita priprema procjene uticaja (odabir metoda, tehnika, obima itd.), uvjet je za pravilnu i kvalitetnu analizu, kojom obrađivač propisa dobija realne i izvodljive preporuke za

¹ Na sjednici održanoj 24.04.2025. godine Vlada Kantona Sarajevo usvojila je Odluku o metodologiji izrade i donošenja planova rada i izvještaja o radu Vlade Kantona Sarajevo i kantonalnih organa ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 18/25)

promjene. Priprema procjene uticaja treba da započinje određivanjem ciljeva i očekivanih rezultata procjene.

Prema OECD listi za provjeru, potrebno je odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Da li je problem ispravno definisan?
2. Da li je aktivnost vlade opravdana?
3. Da li je normativna aktivnost najbolji oblik akcije vlade?
4. Postoji li pravni osnov za tu aktivnost?
5. Koji je odgovarajući nivo vlasti za ovu aktivnost?
6. Da li koristi od reguliranja opravdavaju troškove?
7. Da li je distribucija efekata u društvu transparentna?
8. Da li je propis jasan, konzistentan, sveobuhvatan i dostupan korisnicima?
9. Da li je zainteresiranim akterima data mogućnost da iznesu svoje stavove?
10. Da li će se postići usklađenost sa postojećim propisima?²

V PRETHODNA PROCJENA UTICAJA

Prethodna procjena uticaja propisa provodi se kroz Obrazac za provođenje prethodne procjene uticaja propisa (Obrazac 1.). Shodno Odluci o metodologiji izrade i donošenja planova rada i izvještaja o radu Vlade Kantona Sarajevo i kantonalnih organa ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 18/25), kantonalni organi, kao obrađivači propisa (kantonalna ministarstva, samostalne kantonalne uprave i samostalne kantonalne upravne organizacije) dužni su uz prijedlog godišnjeg plana rada dostaviti usaglašenu prethodnu procjenu uticaja zakona koji su uvršteni u prijedlog godišnjeg plana rada.

1. Usklađenost prednacrt/nacrta/prijedloga propisa sa prijedlogom godišnjeg programa rada

U tački 1. Obrasca 1. navode se podaci koji se odnose na pravni osnov za donošenje propisa, nadležnost Kantona Sarajevo za donošenje propisa, usklađenost prednacrt/nacrta/prijedloga propisa sa prijedlogom godišnjeg plana rada Vlade Kantona Sarajevo, pravnim i strateškim okvirom Kantona, Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine i dr.

2 Law Drafting nad Regulatory Management in Central and Eastern Europe, SIGMA Papers No. 18, 33; Improving Policy Instruments through Impact Assessment, OECD/SIGMA Papers, No. 31, 21, kao i u Developing and Applying Regulatory Impact Assessment Methodologies in Low and Middle Income Countries, Institute for Development Policy and Management - Centre on Regulation and Competition, University of Manchester, Crawford House, Precinct Centre, October 2002, 13.

Primjer³:

1. Uskladenost prednacrt/nacrta/prijedloga propisa sa prijedlogom godišnjeg programa rada Vlade Kantona Sarajevo, pravnim okvirom i strateškim okvirom Kantona, Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine
1.1. Koji je pravni osnov za donošenje propisa? Odgovor: Član 18. stav 1. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17)
1.2. Da li je oblast koja će biti regulisana propisom u isključivoj nadležnosti Kantona Sarajevo? Ukoliko je odgovor negativan, navedite druge nivoe vlasti koji su nadležni za regulisanje predmetne oblasti? Odgovor: Oblast elektronskog upravljanja nije u isključivoj nadležnosti Kantona. Uređenje ove oblasti u nadležnosti je i državnog i i entitetskog nivoa vlasti.
1.3. Da li je izrada propisa predviđena prijedlogom godišnjeg programa rada Vlade Kantona Sarajevo? Odgovor: DA/NE (označiti) Da
1.4. Navedite zakone i druge propise (uključujući međunarodne sporazume i druge instrumente) kojima su regulisana pojedina pitanja u vezi sa predmetom propisa. Odgovor: • Zakon o elektronskom dokumentu ("Službeni glasnik BiH", broj 58/14) • Zakon o elektronskom potpisu ("Službeni glasnik BiH", broj 91/06) • Zakon o elektronskom pravnom i poslovnom prometu ("Službeni glasnik BiH", broj 88/07) • Zakon o zaštiti ličnih podataka ("Službeni glasnik BiH", br. 49/06, 89/11 i 76/11) • Zakon o upravnom postupku ("Službene novine FBiH", br. 2/98, 48/99 i 61/22) • DIREKTIVA (EU) 2016/2102 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 26. oktobra 2016. o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora
1.5. Da li je propis u skladu sa strateškim okvirom Kantona, Federacije Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine i kojim? Navedi sve relevantne strateške i planske dokumente i politike. Odgovor: DA. • Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2021 - 2027
1.6. Da li usvajanje propisa zahtijeva izmjenu, dopunu ili stavljanje van snage drugih propisa i kojih? Odgovor: NE.

2. Analiza postojećeg stanja i utvrđeni ciljevi prednacrt/nacrta/prijedloga propisa

Prilikom popunjavanja ovog dijela obrasca, obrađivač propisa navodi:

- a) **ključne probleme koji se nastoje riješiti usvajanjem ovog propisa** - Potrebno je prvo definisati koji su problem/i u pitanju, šta uzrokuje problem, kao i na posljedice koje proizvodi problem. Zatim je potrebno odrediti obim problema, odnosno opisati veličinu problema kao i njegove direktne i indirektne posljedice. Na kraju potrebno je opisati i osnovne uzroke koje dovede do utvrđenog problema, kao npr. da li je do ključnih problema

3 Obrazac 1. - Prethodna procjena za Prijedlog Zakona o elektronskom upravljanju u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

došlo zbog nedostatka specifičnih propisa, ili možda što već postojeći propisi nisu adekvatno primijenjeni ili nisu dovoljni za rješavanje svih aspekata problema.

- b) **ciljne grupe na koje će normativna rješenja imati uticaja** - Potrebno je opisati koje su strane (građani, organi uprave, preduzeća, šira društvena zajednica i dr.) pogođene problemom i u kojem obimu, te na koji način će predložena normativna rješenja imati uticaja na rješavanje utvrđenog problema.
- c) **posljedice zadržavanja postojećeg stanja** - Na osnovu utvrđenih ključnih problema, potrebno je opisati kakve će posljedice po ciljne grupe imati zadržavanje postojećeg stanja.
- d) **opće i specifične ciljeve koji se žele postići propisom** - Potrebno je opisati opće ciljeve koji se odnose na šire i dugoročnije ciljeve koji se nastoje postići i specifične ciljeve koji se odnose na konkretne i mjerljive ishode koji se žele postići donošenjem propisa.

Primjer⁴:

2. Analiza postojećeg stanja i utvrđeni ciljevi prednacrt/nacrta/prijedloga propisa
2.1. Navesti ključne probleme koji se nastoje riješiti usvajanjem ovog propisa. Navesti ciljne grupe i druge zainteresirane strane na koje će normativna rješenja imati uticaja. Odgovor: Ključni problemi koji se nastoje riješiti su jasno definisanje vlastitih nadležnosti općina i Grada Sarajevo, odnosno vlastite nadležnosti općina izvan Grada i u sastavu Grada, te zajedničke nadležnosti općina i Grada. Predmet ovog zakona su i međusobni odnosi i saradnja Grada i općina na teritoriji Kantona. Ciljne grupe i zainteresovane strane su svakako jedinice lokalne samouprave na teritoriji Kantona Sarajevo.
2.2. Koje su posljedice zadržavanja postojećeg stanja odnosno nerješavanja identificiranih problema normativnim putem ili poduzimanjem drugih mjera? Odgovor: Postupanje Kantona Sarajevo u pogledu nadležnosti jedinica lokalne samouprave ocijenjeno je od strane Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine kao zadiranje u pravo na lokalnu samoupravu, što je potvrđeno relevantnim presudama. Prema tome, zadržavanje postojećeg stanja i izostanak normativnog rješavanja identificiranih problema može dovesti do nastavka prakse u kojoj se zadire u nadležnosti jedinica lokalne samouprave.
2.3. Koji se opći i specifični ciljevi žele postići propisom (Član 10. Uredbe)? U kojoj mjeri i u kojem periodu se propisom mogu postići ovi ciljevi? Odgovor: Opći cilj: Donošenje Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo koji će biti usklađen sa Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine. Specifični ciljevi: Utvrđivanje vlastitih i zajedničkih nadležnosti jedinica lokalne samouprave na teritoriji Kantona Sarajevo.

3. Rješenja koja se predviđaju prednacrtom/nacrtom/prijedlogom propisa i pregled mogućih nenormativnih rješenja

U trećem dijelu Obrasca 1. navode se ključna rješenja koja će biti obuhvaćena propisom radi adresiranja identificiranih problema i postizanja općeg i specifičnih ciljeva. Također, navode se nenormativne mjere kojima je moguće postići opći i specifične ciljeve.

Rješenja mogu da budu dvojaka:

- a) nenormativno rješenje i
- b) normativno rješenje.

Pod nenormativnim rješenjem podrazumijeva se opcija koja ne uključuje novo rješenje, odnosno promjenu postojećeg zakonodavstva. Nenormativno rješenje uključuje u sebi obaveznu

4 Prethodna procjena za Nacrt Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine)

opciju "ne činiti ništa". Opcija "ne činiti ništa" jednostavno pokazuje kako će se situacija odvijati bez intervencije stručnog nositelja. Ostala moguća nenormativna rješenja su zapravo različite alternative zakonodavstvu.

Najčešće nenormativne opcije su:

- a) informativne kampanje,
- b) obrazovni programi,
- c) fiskalni i finansijski poticaji i
- d) samoregulacija.

Normativna rješenja uključuju novo, odnosno izmjenu postojećeg zakonodavstva. Jedna od opcija normativnog rješenja obavezno je nacrt propisa za koji se postupak procjene provodi. Drugo normativno rješenje uključuje intervenciju u zakonodavstvo na način da se problem nastoji riješiti kroz izmjene postojećeg zakonodavstva, bilo na nivou zakona, ili na nivou podzakonskih akata.

Najčešće normativne opcije su:

- a) donošenje novog propisa,
- b) izmjene i/ili dopune postojećeg važećeg propisa na zakonskom, odnosno podzakonskom nivou.

Primjer⁵:

3. Rješenja koja se predviđaju prednacrtom/nacrtom/prijedlogom propisa i pregled mogućih nenormativnih rješenja
3.1. Navedite ključna rješenja koja će biti obuhvaćena propisom radi adresiranja identificiranih problema i postizanja općeg i specifičnih ciljeva. Odgovor: Ključna rješenja koja će biti obuhvaćena ovim propisom su: ● Uspostavljanje ePortala za pružanje usluga korisnicima ● Uspostavljanje i vođenje registara i evidencija u elektronskom obliku ● Obaveza organa da na svojoj internet stranici i ePortalu objavi listu upravnih postupaka koji se mogu realizovati elektronskim putem način vođenja elektronskog upravnog postupka i ograničenja pri elektronskom upravnom postupanju. ● Kantonalni organi su obavezni da sarađuju i vrše potrebnu razmjenu i provjeru podataka i informacija međusobno i u saradnji s drugim organima uprave, institucijama, organizacijama, agencijama i drugim organima na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini ● Elektronska komunikacija, elektronski podnesci, prijem elektronskog podneska i elektronsko dostavljanje
3.2. Navedite nenormativne mjere (npr. obuke, edukacije, studije, okrugli stolovi i sl. ili druge nenormativne mjere) kojima je moguće postići opći i specifične ciljeve. Odgovor: Pored normativnih rješenja, opće i posebne ciljeve moguće je djelimično postići i putem obuka i edukacija, u okviru kojih će se ukazati na značaj korištenja informaciono-komunikacionih tehnologija u javnoj upravi.

4. Proces konsultacija

Bitne dvije radnje koje se u okviru postupka procjene uticaja provode kontinuirano su prikupljanje podataka i konsultacije. Od njihovog kvalitetnog izvođenja, kao i kontinuiranog odvijanja ovisit će i kvalitet nacrt propisa.

U četvrtom dijelu Obrasca 1. navode se svi kantonalni organi i institucije Kantona Sarajevo, kao i institucije drugih nivoa vlasti (ako je relevantno), sa kojima je potrebno provesti

⁵ Prethodna procjena za Prijedlog Zakona o elektronskom upravljanju u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

konsultacije i na koji način. Također, navode se podaci o konsultacijama sa institucijama, organizacijama (npr. nevladine organizacije) i pojedincima koje je potrebno provesti u sklopu konsultacija sa javnošću i na koji način.

Primjer⁶:

4. Proces konsultacija (sa ciljnim grupama i drugim zainteresiranim strana identificiranim pod 2.1.)
4.1. Navedite sve kantonalne organe i institucije Kantona Sarajevo, kao i institucije drugih nivoa vlasti (ako je relevantno), sa kojima je potrebno provesti konsultacije i na koji način. Odgovor: Jedinice lokalne samouprave i Savez općina i gradova. Jedinice lokalne samouprave će imati predstavnike u Radnoj grupi koja će biti zadužena za izradu nacrtu Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo, a javna rasprava će se održati nakon što Skupština Kantona Sarajevo utvrdi nacrt Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo.
4.2. Navedite podatke o konsultacijama sa institucijama, organizacijama i pojedincima koje je potrebno provesti u sklopu konsultacija sa javnošću i na koji način. Odgovor: Javna rasprava će se održati nakon što Skupština Kantona Sarajevo utvrdi nacrt Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo.

5. Procjena uticaja propisa

U ovom dijelu obrasca navodi se da li propis ima, i ako da, u kojoj mjeri (značajne ili vrlo značajne) uticaje u jednoj ili više oblasti:

- a) fiskalni uticaji,
- b) ekonomski uticaji,
- c) socijalni uticaji,
- d) uticaji na zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda,
- e) uticaj na zaštitu životne okoline,
- f) koruptivni rizik u propisima.

Prilikom procjene uticaja u navedenim oblastima, važno je analizirati **i negativne i pozitivne aspekte** kako bi se dobila sveobuhvatna slika o potencijalnim efektima propisa. Na ovaj način se omogućava donošenje uravnoteženih propisa koji uzimaju u obzir sve moguće posljedice u svim navedenim oblastima.

Primjer:

a) Fiskalni uticaji: Pozitivni aspekti mogu uključivati povećanje javnih prihoda ili efikasniju raspodjelu fiskalnih resursa, dok negativni mogu biti povećanje poreza, povećani troškovi za građane ili poslovnu zajednicu, ili smanjenje javnih prihoda zbog loših ekonomskih efekata.

b) Ekonomski uticaji: Pozitivni aspekti mogu biti povećanje ekonomske aktivnosti, bolje poslovne prilike i investicije. Negativni uticaji mogu uključivati smanjenje konkurentnosti, povećanje troškova za firme ili smanjenje tržišne efikasnosti, što može dovesti do gubitka radnih mjesta ili smanjenja proizvodnje.

c) Socijalni uticaji: Pozitivni aspekti mogu obuhvatiti poboljšanje životnog standarda, smanjenje socijalnih nejednakosti i veći pristup uslugama, dok negativni uticaji mogu uključivati

6 Prethodna procjena za Nacrt Zakona o lokalnoj samoupravi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine)

povećanje socijalne nejednakosti, marginalizaciju određenih grupa ili smanjenje socijalnih beneficija.

d) Uticaji na zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda: Pozitivni aspekti mogu biti poboljšanje slobode izražavanja, povećanje prava manjina ili jači mehanizmi zaštite prava građana. S druge strane, negativni uticaji mogu obuhvatiti ograničavanje sloboda, povećanje nadzora ili diskriminaciju određenih društvenih grupa.

e) Uticaj na zaštitu životne okoline: Pozitivni efekti mogu uključivati smanjenje zagađenja, očuvanje resursa i promovisanje održivog razvoja, dok negativni mogu biti povećanje emisije štetnih gasova, degradacija ekosistema ili veća potrošnja prirodnih resursa zbog neadekvatnih propisa.

f) Koruptivni rizik u propisima: Pozitivni aspekti mogu biti uvođenje jasnijih pravila i mehanizama za smanjenje korupcije, dok negativni aspekti mogu uključivati slabosti u primjeni, nedovoljnu transparentnost ili mogućnost zloupotrebe moći, što može povećati rizik od korupcije.

Utvrdjivanje uticaja propisa od tačke 5.1. do 5.6. Obrasca 1. provodi se tako da se na svaki navedeni uticaj odgovori sa "Da" ili "Ne", imajući u vidu mjerilo uticaja: bez uticaja, značajan uticaj i vrlo značajan uticaj. Obrađivač propisa procjenjuje veličinu uticaja tako da ocjenjuje postoji li uticaj, odnosno je li značajan ili vrlo značajan u odnosu na to što se nacrtom propisa želi postići.

Ukoliko se na osnovu prethodne procjene uticaja, tj. popunjavanjem Obrasca 1. utvrdi da propis **može imati značajan ili vrlo značajan uticaj u jednoj ili više oblasti**, za taj propis potrebno je provesti sveobuhvatnu procjenu uticaja.

U slučaju da se utvrdi da propis nema nikakve uticaje u određenim oblastima, to je također potrebno dodatno obrazložiti u odgovarajućoj rubrici tačke 5. Obrasca 1., navodeći razloge zbog kojih se ti uticaji ne ispoljavaju, bilo zbog prirode propisa ili specifičnih okolnosti. Dodatno obrazloženje je bitno jer omogućava transparentnost u procesu procjene, što istovremeno pokazuje da je analiza temeljita i zasnovana na realnim okolnostima i činjenicama, te pomaže u izbjegavanju nesporazuma i omogućava donosiocima propisa da bolje razumiju potencijalne efekte ili nedostatak istih.

Primjer⁷:

5. Procjena uticaja propisa (odnosi se samo na opciju koja podrazumijeva normativna rješenja) (nivo uticaja: a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem), b) značajni uticaji, c) vrlo značajni uticaji, u skladu sa članom 12. Uredbe				
5.1.	UTVRĐIVANJE FISKALNIH UTICAJA			
	Vrsta uticaja	Mjerilo uticaja		
	Utvrdite uticaj na:	a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	b) značajni uticaji	c) vrlo značajni uticaji
		Da/Ne	Da/Ne	Da/Ne
5.1.1.	Prihodi i rashodi za tekuću i naredne dvije budžetske godine	Ne	Da	Ne
5.1.2.	Budžetski i izvanbudžetski korisnici i drugi budžeti, kao i vanbudžetski fondovi	Ne	Da	Ne
5.1.3.	Drugi fiskalni uticaji, ukoliko se procjenjuju značajnim	Da	Ne	Ne
5.1.4.	Obrazloženje za analizu utvrđivanja direktnih uticaja od 5.1.1. do 5.1.3. Predložena izmjena člana 31. Zakona o visokom obrazovanju ima za cilj oslobađanje studenata i to većeg broja najuspješnijih studenata od plaćanja školarine. Trenutno, Zakon propisuje da se oslobađanje odnosi na 20% najuspješnijih studenata na nivou univerziteta, prema prosjeku postignutom iz prethodne studijske godine i koji je položio sve ispite iz tekuće školske godine.			

7 Prethodna procjena Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju (oktobar 2024. godine).

	Fiskalni uticaj Proširenje obuhvata studenata koji mogu biti oslobođeni školarine može značajno uticati na budžet Kantona Sarajevo. Oslobođanje većeg broja studenata od plaćanja školarine rezultirat će smanjenjem prihoda za univerzitete, što bi moglo dovesti do potrebe za dodatnim budžetskim sredstvima za pokrivanje gubitaka. Trenutno nije poznato koliko bi dodatnih sredstava bilo potrebno, niti koliki bi broj studenata bio oslobođen u odnosu na postojeće uslove. Stoga je potrebno sprovesti detaljnu fiskalnu analizu kako bi se utvrdio tačan broj studenata koji bi bili oslobođeni školarine i koliki bi bio direktan uticaj na budžet. Pravna usklađenost i transparentnost Izmjena Zakona bi osigurala pravnu usklađenost s postojećim pravilima univerziteta, čime bi se izbjegla pravna nesigurnost i omogućila bolja transparentnost u postupku oslobođanja studenata od školarine. Uticaj na studente Ova izmjena bi direktno koristila studentima jer bi povećala broj onih koji ispunjavaju uslove za oslobođanje od plaćanja školarine, čime bi se dodatno stimulirao njihov akademski uspjeh. Međutim, povećanje broja studenata koji ostvaruju pravo na oslobođanje školarine može smanjiti resurse dostupne univerzitetima za unapređenje kvaliteta obrazovanja, što može imati dugoročne implikacije na visokoškolski sistem. Zaključak Iako će predložena izmjena dovesti do pozitivnog uticaja na studente i osigurati usklađenost pravila, neophodno je sprovesti detaljnu fiskalnu analizu kako bi se procijenio tačan direktan uticaj na budžet. Izmjena bi potencijalno zahtijevala povećanje finansiranja univerziteta, a da bi se taj uticaj u potpunosti razumio, potrebne su dodatne informacije o trenutnom broju studenata i troškovima oslobođanja školarine. Povećanje izdvajanja iz Budžeta Kantona Sarajevo, imat će i uticaj na raspodjelu sredstava između drugih korisnika Budžeta, kao i uticaj na izdvajanje sredstava namjenjenih programima izvanbudžetskih korisnika.			
5.2.	UTVRĐIVANJE EKONOMSKIH UTICAJA			
	Vrsta uticaja	Mjerilo uticaja		
	Utvrđite uticaj na:	a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	b) značajni uticaji	c) vrlo značajni uticaji
		Da/Ne	Da/Ne	Da/Ne
5.2.1.	Priliv investicija	Da	Ne	Ne
5.2.2.	Zapošljavanje u privrednim subjektima	Da	Ne	Ne
5.2.3.	Siva ekonomija	Da	Ne	Ne
5.2.4.	Produktivnost, poslovanje privrednih subjekata i njihove operativne troškove	Da	Ne	Ne
5.2.5.	Konkurentnost i nelojalna konkurencija	Da	Ne	Ne
5.2.6.	Novi administrativni troškovi za privredne subjekte	Da	Ne	Ne
5.2.7.	Uticaj na imovinska prava	Da	Ne	Ne
5.2.8.	Uspostavljanje novih javnih ovlaštenja	Da	Ne	Ne
5.2.9.	Razvoj i poslovanje malih i srednjih preduzeća	Da	Ne	Ne
5.2.10.	Drugi identificirani ekonomski uticaji, ukoliko se procjenjuju značajnim	Da	Ne	Ne
5.2.11.	Obrazloženje za analizu utvrđivanja direktnih uticaja od 5.2.1. do 5.2.10.: 1. Priliv investicija Bez uticaja: Predložene izmjene se odnose na sektor obrazovanja i nemaju direktan uticaj na priliv investicija u privredu. 2. Zapošljavanje u privrednim subjektima Bez uticaja: Iako bi dugoročno unapređenje obrazovanja moglo doprinijeti zapošljavanju, predložene izmjene ne stvaraju neposredan uticaj na zapošljavanje u privrednim subjektima. 3. Siva ekonomija Bez uticaja: Nema direktne veze između predloženih izmjena Zakona i sive ekonomije. 4. Produktivnost, poslovanje privrednih subjekata i njihove operativne troškove Bez uticaja: Predložene izmjene neće direktno uticati na produktivnost i poslovanje privrednih subjekata niti na njihove operativne troškove. 5. Konkurentnost i nelojalna konkurencija Bez uticaja: Ove izmjene neće uticati na tržišnu konkurentnost niti nelojalnu konkurenciju u privrednom sektoru. 6. Novi administrativni troškovi za privredne subjekte Bez uticaja: Predložene izmjene se odnose na studentska pitanja i ne nameću nove administrativne troškove za privredne subjekte. 7. Uticaj na imovinska prava Bez uticaja: Predložene izmjene ne zadiru u imovinska prava. 8. Uspostavljanje novih javnih ovlaštenja Bez uticaja: Nema predviđenih novih javnih ovlaštenja vezanih za ove izmjene. 9. Razvoj i poslovanje malih i srednjih preduzeća Bez uticaja: Ove izmjene ne utiču direktno na razvoj ili poslovanje malih i srednjih preduzeća.			
5.3.	UTVRĐIVANJE SOCIJALNIH UTICAJA			
	Vrsta uticaja	Mjerilo uticaja		
	Utvrđite uticaj na:	a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	b) značajni uticaji	c) vrlo značajni uticaji
		Da/Ne	Da/Ne	Da/Ne
5.3.1.	Zaposlenost i pristup tržištu rada	Ne	Da	Ne
5.3.2.	Prava vezana za kvalitet radnog mjesta	Da	Ne	Ne
5.3.3.	Socijalna uključenost i zaštita posebno ranjivih društvenih grupa ili pojedinaca	Ne	Ne	Da
5.3.4.	Javno zdravlje	Da	Ne	Ne
5.3.5.	Pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju	Ne	Ne	Da

5.3.6.	Kultura	Da	Ne	Ne
5.3.7.	Javna sigurnost, uključujući kriminal i terorizam	Da	Ne	Ne
5.3.8.	Drugi identificirani socijalni uticaji, ukoliko se procjenjuju značajnim	Ne	Da	Ne
5.3.9.	Obrazloženje za analizu utvrđivanja direktnih uticaja od 5.3.1. do 5.3.8.: Zaposlenost i pristup tržištu rada Obrazloženje: Izmjene Zakona koje poboljšavaju uslove studiranja mogu dugoročno povećati broj visokoobrazovanih pojedinaca, što pozitivno utiče na zapošljavanje. Bolji pristup obrazovanju može stvoriti kvalifikovaniju radnu snagu i poboljšati konkurentnost na tržištu rada. Prava vezana za kvalitet radnog mjesta Obrazloženje: Iako izmjene Zakona o visokom obrazovanju mogu indirektno poboljšati šanse za bolje radno mjesto kroz poboljšanje kvalifikacija, one direktno ne utiču na prava ili kvalitet radnih mjesta. Socijalna uključenost i zaštita posebno ranjivih društvenih grupa ili pojedinaca Obrazloženje: Izmjene koje omogućavaju veći broj oslobođenih studenata od školarina i poboljšavaju pristup obrazovanju posebno doprinose socijalnoj inkluziji ranjivih grupa. Osiguravanje jednakih šansi za obrazovanje ima direktan pozitivan uticaj na socijalnu uključenost i zaštitu ovih grupa. Javno zdravlje Obrazloženje: Promjene u visokom obrazovanju ne utiču na javno zdravlje niti su povezane s mjerama koje direktno utiču na zdravlje populacije. Pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju Obrazloženje: Izmjene Zakona koje olakšavaju pristup obrazovanju, naročito kroz oslobađanje školarina, imaju značajan uticaj na pristup obrazovanju. Time se olakšava obrazovanje za socijalno ugrožene i studente iz marginalizovanih grupa, što ima dugoročne pozitivne socijalne efekte. Kultura Obrazloženje: Predložene izmjene Zakona o visokom obrazovanju ne odnose se direktno na kulturna pitanja ili inicijative u kulturi. Javna sigurnost, uključujući kriminal i terorizam Obrazloženje: Nema direktnih veza između predloženih izmjena i javne sigurnosti, kriminala ili terorizma. Drugi identificirani socijalni uticaji Obrazloženje: Mogućnost oslobađanja većeg broja studenata od školarine doprinosi smanjenju socijalnih nejednakosti. Jer omogućava pristup obrazovanju širem krugu studenata, uključujući i one iz manje povoljnog socijalno — ekonomskog okruženja.			
5.4.	UTVRĐIVANJE UTICAJA NA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA			
	Vrsta uticaja	Mjerilo uticaja		
	Utvrđite uticaj na:	a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	b) značajni uticaji	c) vrlo značajni uticaji
		Da/Ne	Da/Ne	Da/Ne
5.4.1.	Ravnopravnost spolova u smislu jednakog statusa, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata	Da	Ne	Ne
5.4.2.	Pravo na jednaki tretman i prilike naročito u pogledu ostvarivanja materijalnih prava, zapošljavanja, rada i drugih zagarantovanih prava	Ne	Da	Ne
5.4.3.	Direktna ili indirektna diskriminacija	Da	Ne	Ne
5.3.4.	Pravo na privatnost i zaštitu ličnih podataka	Da	Ne	Ne
5.4.5.	Ostvarivanje pravne zaštite, djelotvoran pravni lijek, pristup sudu i pravo na besplatnu pravnu pomoć	Da	Ne	Ne
5.4.6.	Pravo na međunarodnu zaštitu, privremenu zaštitu i postupanje s tim u vezi	Da	Ne	Ne
5.4.7.	Pravo na pristup informacijama	Da	Ne	Ne
5.4.8.	Drugi identificirani uticaji koji se odnose na zaštitu ljudskih prava, ukoliko se procjenjuju značajnim	Da	Ne	Ne
5.4.9.	Obrazloženje za analizu utvrđivanja direktnih uticaja od 5.4.1. do 5.4.8.: Ravnopravnost spolova u smislu jednakog statusa, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata Obrazloženje: Predložene izmjene Zakona, uključujući i one koje se odnose na oslobađanje od plaćanja školarine, ne narušavaju ravnopravnost spolova. Oslobađanje se temelji na akademskom uspjehu, a ne na spolu ili bilo kojoj drugoj diskriminatornoj osnovi. Stoga, nema direktnih ili značajnih promjena u vezi s ravnopravnošću spolova. Pravo na jednaki tretman i prilike, naročito u pogledu ostvarivanja materijalnih prava, zapošljavanja, rada i drugih zagarantovanih prava Obrazloženje: Izmjene Zakona omogućavaju pravedniji pristup visokim obrazovnim institucijama kroz proširenje broja studenata oslobođenih plaćanja školarine. Ovim se povećava pristup obrazovanju za studente iz različitih ekonomskih sredina, što može imati dugoročne pozitivne efekte na njihove mogućnosti zapošljavanja i profesionalnog razvoja. Direktna ili indirektna diskriminacija Obrazloženje: Sve predložene izmjene Zakona fokusiraju se na kriterije uspjeha i nemaju diskriminatorni karakter. Nema elemenata koji bi ukazivali na direktnu ili indirektnu diskriminaciju po bilo kojem osnovu uključujući rasu, spol, vjeru ili socijalni status. Pravo na privatnost i zaštitu ličnih podataka Obrazloženje: Predložene izmjene ne uvode promjene u prikupljanje ili obradu ličnih podataka izvan uobičajenih akademskih procedura. Nema dodatnog uticaja na privatnost studenata jer se podaci o akademskom uspjehu već koriste u sličnim procesima. Ostvarivanje pravne zaštite, djelotvoran pravni lijek, pristup sudu i pravo na besplatnu pravnu pomoć Obrazloženje: Nema promjena koje bi uticale na prava građana u pogledu pristupa pravnoj zaštiti, pravnom lijeku ili pravnoj pomoći. Prava studenata i drugih lica vezana za sudske procese ostaju nepromijenjena.			

	Pravo na međunarodnu zaštitu, privremenu zaštitu i postupanje s tim u vezi Obrazloženje: Ove izmjene nemaju nikakav direktan uticaj na pitanja međunarodne ili privremene zaštite, budući da se odnose na pitanja visokog obrazovanja unutar nacionalnih okvira. Pravo na pristup informacijama Obrazloženje: Izmjene Zakona ne utiču direktno na pravo na pristup informacijama. Univerziteti će i dalje biti dužni osigurati transparentnost u svojim procesima u skladu sa zakonskim obavezama, uključujući i objavljivanje informacija o rangiranju i kriterijima oslobađanja od školarina. Drugi identificirani uticaji koji se odnose na zaštitu ljudskih prava, ukoliko se procjenjuju značajnim Obrazloženje: Nema dodatnih identificiranih uticaja na zaštitu ljudskih prava koji bi se smatrali značajnim u kontekstu predloženih izmjena Zakona.			
5.5.	UTVRĐIVANJE UTICAJA NA ZAŠTITU OKOLIŠA			
	Vrsta uticaja	Mjerilo uticaja		
	Utvrđite učinak na:	a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	b) značajni uticaji	c) vrlo značajni uticaji
		Da/Ne	Da/Ne	Da/Ne
5.5.1.	Klima	Da	Ne	Ne
5.5.2.	Kvalitet zraka	Da	Ne	Ne
5.5.3.	Kvalitet vode i vodnih resursa	Da	Ne	Ne
5.5.4.	Kvalitet i upotreba zemljišta	Da	Ne	Ne
5.5.5.	Korištenje energije (obnovljivi i neobnovljivi izvori energije)	Da	Ne	Ne
5.5.6.	Upravljanje otpadom	Da	Ne	Ne
5.5.7.	Uticaj aktivnosti privrednih subjekata na okolinu	Da	Ne	Ne
5.5.8.	Zaštita životinja i biljaka i sigurnost hrane	Da	Ne	Ne
5.5.9.	Drugi identificirani uticaji na okoliš, ukoliko se procjenjuju značajnim	Da	Ne	Ne
5.5.10.	Obrazloženje za analizu utvrđivanja direktnih uticaja od 5.5.1. do 5.5.9.: Klima Obrazloženje: Izmjene Zakona ne uključuju promjene u vezi sa klimatskim pitanjima, jer se odnose na obrazovne politike i administrativne procedure koje nemaju direktan ili indirektan uticaj na klimatske promjene. Kvalitet zraka Obrazloženje: Predložene izmjene Zakona ne utiču na emisije koje bi mogle utjecati na kvalitet zraka. Nema aktivnosti ili infrastrukturnih promjena koje bi mogle dovesti do promjena u kvaliteti zraka. Kvalitet vode i vodnih resursa Obrazloženje: Izmjene Zakona ne utiču na vodne resurse ili kvalitet vode, jer se odnose na administrativne i obrazovne aspekte koji nisu povezani sa korištenjem ili zagadivanjem vodnih resursa. Kvalitet i upotreba zemljišta Obrazloženje: Nema predloženih izmjena koje bi imale bilo kakav uticaj na korištenje zemljišta ili njegovu kvalitetu. Zakon ne uključuje promjene u upravljanju ili korištenju zemljišta. Korištenje energije (obnovljivi i neobnovljivi izvori energije) Obrazloženje: Nema izmjena koje bi dovele do povećane ili smanjene potrošnje energije ili uticale na korištenje obnovljivih i neobnovljivih izvora energije. Zakon ne regulira pitanja energetske efikasnosti ili politike korištenja energije. Upravljanje otpadom Obrazloženje: Izmjene Zakona se odnose na obrazovne politike i ne utiču na proizvodnju otpada ili na politiku upravljanja otpadom. Nema očekivanog povećanja otpada kao posljedica izmjena. Uticaj aktivnosti privrednih subjekata na okolinu Obrazloženje: Nema izmjena koje bi se direktno odnosile na poslovne aktivnosti privrednih subjekata koje bi mogle imati uticaj na okolinu. Zakon ne uređuje ekološke standarde za privredne subjekte. Zaštita životinja i biljaka i sigurnost hrane Obrazloženje: Izmjene Zakona nemaju direktne ili indirektno posljedice na zaštitu biljaka, životinja ili sigurnost hrane, jer se fokusiraju na obrazovne i administrativne procese unutar univerziteta. Drugi identificirani uticaji na okoliš, ukoliko se procjenjuju značajnim Obrazloženje: Nema drugih značajnih uticaja na okoliš koji bi bili izazvani predloženim izmjenama Zakona.			
5.6.	UTVRĐIVANJE MOGUĆIH KORUPTIVNIH RIZIKA			
	Vrsta uticaja	Mjerilo uticaja		
	Utvrđite uticaj na:	a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	b) značajni uticaji	c) vrlo značajni uticaji
		Da/Ne	Da/Ne	Da/Ne
5.6.1.	Jasnoća, nedvosmislenost i preciznost odredaba	Da	Ne	Ne
5.6.2.	Aдекватно ograničavanje diskrecionih ovlaštenja nosilaca javne funkcije	Da	Ne	Ne
5.6.3.	Jasno i sveobuhvatno utvrđene procedure i postupci	Da	Ne	Ne
5.6.4.	Regulisanje sprječavanja sukoba interesa	Da	Ne	Ne
5.6.5.	Transparentnost	Da	Ne	Ne
5.6.6.	Aдекватnost utvrđenih sankcija	Da	Ne	Ne
5.6.7.	Kreiranje neopravdano povlaštenog položaja grupa ili pojedinaca	Da	Ne	Ne
5.6.8.	Drugi rizici koji mogu uticati na razvoj korupcije, ukoliko se procjenjuju značajnim	Da	Ne	Ne
5.6.9.	Obrazloženje za analizu utvrđivanja direktnih uticaja od 5.6.1. do 5.6.8.:			

	Jasnoća, nedvosmislenost i preciznost odredaba Obrazloženje: Izmjene zakona su formulirane jasno i precizno, čime se minimizira mogućnost različitih interpretacija i potencijalnih zloupotreba. Normativne izmjene usklađene su sa postojećim zakonodavstvom, a odredbe su nedvosmislene. Adekvatno ograničavanje diskrecionih ovlaštenja nosilaca javne funkcije Obrazloženje: Izmjene ne proširuju diskreciona ovlaštenja nosilaca javnih funkcija, već se fokusiraju na poboljšanje normativnih okvira unutar obrazovnog sistema, bez davanja dodatnih ovlaštenja koja bi mogla biti zloupotrijebljena. Jasno i sveobuhvatno utvrđene procedure i postupci Obrazloženje: Sve predložene izmjene jasno definiraju procedure i postupke, čime se smanjuje rizik od proizvoljnih odluka i omogućava transparentan proces primjene zakona. Proceduralna transparentnost je adekvatno osigurana. Regulisanje sprječavanja sukoba interesa Obrazloženje: Predložene izmjene ne otvaraju dodatne rizike u vezi sa sukobom interesa. Postojeći mehanizmi sprječavanja sukoba interesa ostaju nepromijenjeni, a izmjene ne stvaraju prostor za novu vrstu sukoba. Transparentnost Obrazloženje: Izmjene zakona zadržavaju visok nivo transparentnosti u primjeni, a ključne promjene uključuju usklađivanje propisa i procedura bez narušavanja transparentnosti u radu univerziteta i drugih institucija. Adekvatnost utvrđenih sankcija Obrazloženje: Sankcije utvrđene izmjenama zakona ostaju adekvatne u odnosu na prekršaje koji su definirani. Nema prostora za blaže ili strože sankcionisanje koje bi dovelo do nejasnoća ili zloupotreba. Kreiranje neopravdano povlaštenog položaja grupa ili pojedinaca Obrazloženje: Izmjene zakona ne omogućavaju stvaranje neopravdano povlaštenih pozicija za određene grupe ili pojedince. Propisi su oblikovani tako da osiguraju jednak tretman svih studenata i članova akademske zajednice. Drugi rizici koji mogu uticati na razvoj korupcije, ukoliko se procjenjuju značajnim Obrazloženje: Ne postoji identifikovan dodatni rizik koji bi mogao voditi ka korupciji kao posljedica predloženih izmjena zakona. Sve promjene su fokusirane na poboljšanje obrazovnog sistema i transparentnost u njegovom funkcionisanju.
--	--

Sveobuhvatna procjena uticaja provodi se u skladu sa kriterijima utvrđenim u Obrascu 2. koji se **obavezno prilaže uz obrazloženje** iz člana 63. Pravila i postupaka za izradu zakona i drugih propisa Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 71/14).

Praktični koraci:

Praćenje stanja u oblastima za koje su organi uprave osnovani spada u redovne poslove organa uprave. Na osnovu analize stanja u određenoj upravnoj oblasti, organi uprave predlažu pokretanje normativnih aktivnosti (izradu novog nacrtu zakona, izmjenu/dopunu postojećeg zakona, stavljanje van snage postojećeg zakona).

Nakon što propis bude uvršten u prijedlog godišnjeg plana rada kantonalnog organa, pristupa se popunjavanju Obrasca za provođenje prethodne procjene uticaja propisa (Obrazac 1.), koji se obavezno prilaže uz prijedlog godišnjeg plana rada.

- Izrada prijedloga godišnjeg plana rada započinje u kantonalnim organima na osnovu analize redovnog praćenja stanja u upravnoj oblasti kantonalnog organa, odnosno u okviru nadležnosti kantonalnog organa.
- Koordinator procjene uticaja propisa koordinira postupak izrade prethodne procjene za nacrt zakona iz djelokruga kantonalnog organa, na način da svim organizacijskim jedinicama kantonalnog organa, ukaže na potrebu provođenja prethodne procjene uticaja, tj. popunjavanja Obrasca 1. za sve zakone koji će biti uvršteni u normativni dio godišnjeg plana rada.
- Izrađene prethodne procjene uticaja, tj. popunjeni Obrasci za provođenje prethodne procjene uticaja propisa (Obrazac 1.) dostavljaju se koordinatoru procjene uticaja propisa na dalje

postupanje. Koordinator procjene uticaja propisa vrši uvid u dostavljene obrasce, posebno u dijelu ispravno popunjenog obrasca.

- Po odobrenju rukovodioca organa, koordinator procjene uticaja propisa, dostavlja obrasce prethodne procjene uticaja organizacionoj jedinici organa koja priprema nacrt godišnjeg plana rada.
- Po odobrenju rukovodioca organa, koordinator procjene uticaja propisa, uz normativni dio nacrta godišnjeg plana rada, dostavlja Ministarstvu pravde i uprave Kantona Sarajevo potpisane, opečaćene i skenirane obrasce prethodne procjene uticaja putem e-maila na adresu **pup@mpu.ks.gov.ba**. Ministarstvo pravde i uprave razmatra normativni dio nacrta godišnjeg plana rada kantonalnog organa i vrši uvid u Obrazac 1. o izvršenoj prethodnoj procjeni uticaja te dostavljeni obrazac, po potrebi, vraća obrađivaču radi dorade, uz odgovarajuće upute i rok za doradu.

VI SVEOBUHватNA PROCJENA UTICAJA

Ukoliko se na osnovu prethodne procjene uticaja, tj. popunjavanjem Obrasca 1., utvrdi da propis može imati značajan ili vrlo značajan uticaj u jednoj ili više oblasti, tada se provodi sveobuhvatna procjena uticaja. Sveobuhvatna procjena uticaja provodi se u skladu sa kriterijima utvrđenim u Obrascu 2. koji se obavezno prilaže uz obrazloženje iz člana 63. Pravila i postupaka za izradu zakona i drugih propisa Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 71/14).

Procjena utjecaja propisa trebala bi započeti što ranije u procesu izrade propisa, idealno već u fazi planiranja ili izrade teza i koncepta propisa.

Rano uključivanje procjene uticaja propisa omogućava da se potencijalni problemi i utjecaji propisa identificiraju i razmotre prije nego što se donesu ključne odluke o sadržaju propisa. Procjena uticaja propisa bi trebala započeti već i prije same izrade nacrta propisa. U ovoj fazi se utvrđuje problem koji se propisom želi riješiti, ciljevi propisa, te različite opcije za rješavanje problema. Procjena uticaja propisa pomaže da se ocijene različite opcije i odabere ona koja ima najmanje negativnih uticaja i najveće pozitivne učinke.

Važno je naglasiti da procjena uticaja propisa nije jednokratna aktivnost, već **kontinuirani proces** koji traje od planiranja, preko izrade i u konačnici do provedbe i evaluacije propisa. Rano započinjanje aktivnosti vezanih za procjenu uticaja propisa ključno je za osiguranje kvalitete propisa, smanjenje negativnih uticaja i povećanje pozitivnih učinaka. Također, omogućuje veću transparentnost i sudjelovanje javnosti u procesu izrade propisa.

1. Analiza stanja i identifikacija problema

Prvi korak u postupku procjene uticaja propisa (Tačka 1. Obrasca 2.) jeste pravilna i precizna identifikacija problema koji treba riješiti. Prilikom identifikacije problema potrebno je utvrditi naročito sljedeće:

- a) obim problema,
- b) uzroke problema,
- c) koje strane su pogođene problemom,
- d) u kojoj mjeri su strane pogođene problemom,

- e) da li je uzrok problema to što nedostaje određeni propis ili je uzrok nemogućnost rješavanja problema postojećim propisom.

Analiza problema preduslov je za pravilno određivanje ciljeva. Nakon što se identifikuju problemi, potrebno ih je analizirati i stvoriti međusobne relacije. Za potrebe analize problema koristi se metoda *problemskog stabla* koja nam pomaže u pronalaženju rješenja problema mapiranjem anatomije uzroka i posljedica vezanih uz neki problem, odnosno uz probleme, ukoliko ih je više.

U postupku definiranja problema i analize stanja, odnosno uzroka i posljedica problema potrebno je sveobuhvatno sagledati postojeće stanje, identifikovati i detaljno analizirati postojeći problem, uzroke njegovog nastanka, te identifikirati interesne strane na koje se problem odnosi direktno ili indirektno. Ujedno, utvrđuje se da li je riječ o povremenom, ili stalnom problemu.

U ovoj početnoj fazi postupka procjene uticaja, potrebno je ukratko opisati razvoj problema tokom vremena, utvrditi zašto postojeća situacija nije više održiva, uz utvrđivanje uzročno-posljedičnih veza i rizika koji se mogu očekivati ukoliko se ne donese novi, izmijeni postojeći propis, ili se primijeni odgovarajuća mjera za prevazilaženje problema. Sve ovo treba biti dovoljna i validna osnova za donošenje političke odluke koja treba da pokrene rješavanje problema.

U postupku analize trenutnog stanja i utvrđivanja problema kao polazište koriste se svi dostupni i mjerodavni sekundarni izvori informacija koji se u pravilu kombiniraju sa primarnim izvorima informacija, organizuju se i sprovode horizontalne, a po potrebi i vertikalne međuinstitucionalne konsultacije, uz aktivno učešće predstavnika organizacija civilnog društva i istaknutih stručnjaka odgovarajućeg profila. Izvori podataka, između ostalog, uključuju one mjerodavne izvore podataka koji su dostupni putem odgovarajućih nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, kao i iz drugih značajnih javno dostupnih izvora, kao što su: naučna istraživanja, studije, naučni stručni članci, analize, studije, izvještaji akademskih i organizacija civilnog društva i tome slično. Za utvrđivanje činjenica i podataka koji mogu poslužiti kao polazna osnova za naredne faze postupka procjene uticaja koriste se i drugi značajni izvori podataka iz odgovarajućih institucija EU, kao i drugih odgovarajućih međunarodnih organizacija i institucija. Na osnovu preduzetih istraživačko-analitičkih radnji izrađuje se problemsko stablo putem koga se utvrđuju uzročno-posljedične veze uočenog problema, sa težištem na utvrđivanju neposrednih i dubljih uzroka problema.

Problemsko stablo najjednostavniji je metod za identifikaciju problema i njegovih uzroka. Koristeći ovaj metod, problem se može razložiti na uzroke i posljedice. Metoda *problemskog stabla* sastoji se od sljedećih koraka:

- a) navođenje svih problema iz oblasti koja se analizira i u kojoj je uočen problem (sa fokusom na stvarnim problemima, a ne na mogućim ili budućim),
- b) identifikacija glavnog problema,
- c) navođenje uzroka koji dovode do problema,
- d) navođenje posljedica koje prouzrokuje problem i
- e) hijerarhijski posložiti uzroke i posljedice problema, te odrediti njihov međusobni odnos.

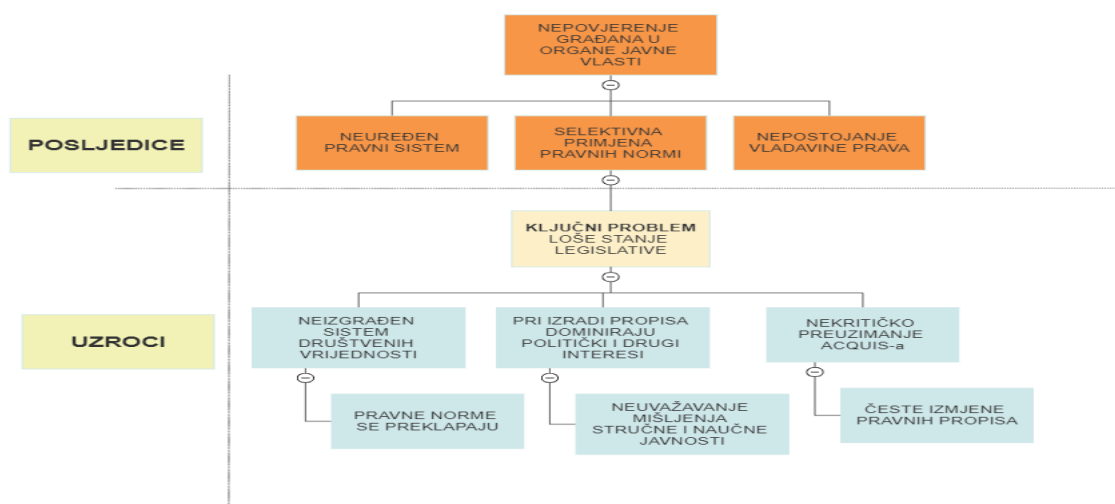
Pored navedenog, dodatno je potrebno identifikovati relevantne interesne grupe i opisati kako će se problem razvijati u budućnosti ukoliko se ne izvrši intervencija. Suština definiranja problema sastoji se u opisu uzroka problema.

Veličina problema posljedično utiče na izbor ciljeva i opcija za rješenje problema. Problem se može procijeniti u odnosu na veličinu, trošak, učinak, kao i trend njegove učestalosti. U ovoj početnoj aktivnosti podaci o obuhvatu problema mogu se pronaći u već izrađenim analitičkim podlogama, različitim analizama i izvještajima, monitoring izvještajima, statističkim podacima domaćih, ali i međunarodnih institucija. Prilikom samog definiranja problema potrebno je i dati odgovore na brojna pitanja. Izdvajaju se sljedeća pitanja koja se trebaju postaviti da bi se mogao ispravno formulisati problem i opcije:

- a) Šta je funkcionisalo?
- b) Zašto je funkcionisalo?
- c) Kada i kako je došlo do problema?
- d) Koji su uzroci problema?
- e) Šta nije funkcionisalo?
- f) Zašto nije funkcionisalo?
- g) Šta je potrebno uraditi drugačije?
- h) Zašto postojeća situacija nije zadovoljavajuća?
- i) Da li je i zašto je potrebna intervencija?
- j) Šta će se preduzeti?

Nakon što se se identifikuje glavni problem, on se stavlja na sredinu problemskog stabla i predstavlja osnovu problema, poslije čega je potrebno utvrditi uzroke koji predstavljaju korijene problemskog stabla. U konačnici se identifikuju posljedice problema, koje predstavljaju grane problemskog stabla.

Grafički prikaz problemskog stabla omogućava shvaćanje problema kao uzročno-posljedičnog odnosa vezanih uz glavni problem. Tokom analize i identifikacije problema i uzročno-posljedičnih veza veoma je bitno provođenje diskusije unutar organa koji je obrađivač propisa, odnosno unutar radne grupe, a koja nastaje kako se uzroci i posljedice slažu.

Prilikom popunjavanja problemskog stabla može se uzeti pretpostavka da legislativa u određenoj oblasti nije zadovoljavajuća. Nezadovoljavajuća legislativa u određenoj oblasti može se odrediti kao glavni problem. Uzroci nezadovoljavajuće legislative mogu biti:

- a) neizgrađen sistem društvenih vrijednosti,
- b) pri izradi propisa dominiraju politički interesi, interesi uticajnih grupa i interesi uticajnih pojedinaca,
- c) složeno ustavno uređenje,
- d) pravni sistem je izuzetno složen, nepregledan i često nejasan,
- e) pravne norme se preklapaju i zadiru u druge pravne oblasti,
- f) nekritičko i bezrezervno preuzimanje *acquis-a* i međunarodnih standarda,
- g) donošenje pravnih propisa bez ikakve prethodne analize za potrebom normiranja,
- h) neuvažavanje mišljenja stručne i naučne javnosti,
- i) česte izmjene pravnih propisa i neselektivno donošenje istih po hitnoj proceduri,
- j) nesprovođenje propisanih procedura,
- k) česte amandmanske intervencije i dr.

Ciljevi koje želimo postići su sljedeći:

- a) uspostaviti željeni sistem vrijednosti,
- b) postići zadovoljavajući obim kvalitetnih pravnih propisa,
- c) postići primjenu pravnih propisa jednako prema svima, bez ikakvih izuzetaka,
- d) obezbijediti srazmjernost pravnih sredstava prema postavljenim ciljevima,
- e) stručne, moralne i etične ličnosti koje primjenjuju pravne norme,
- f) kontinuirano obrazovanje,
- g) eliminirati mogućnost političkih i drugih uticaja u primjeni prava,
- h) primjena procjene uticaja propisa,
- i) započeti sređivanje pravnih propisa po pravnim oblastima i po različitim sektorima i dr.

Kao osnovne posljedice izloženih problema prepoznaju se:

- a) neuređen pravni sistem,
- b) selektivna primjena pravnih normi,
- c) nepostojanje vladavine prava,
- d) pravni sistem je nekonzistentan u svim svojim dijelovima,
- e) nepoštivanje principa podjele vlasti na: zakonodavnu, izvršnu i sudsku,
- f) nepovjerenje građana u tijela javne vlasti i dr.

Koraci u stvaranju problemskog stabla:

- a) svaki sastanak čiji cilj je stvaranje problemskog stabla počinje generisanjem ideja u sklopu kojih je potrebno prepoznati glavni problem koji postaje korijen na slici,
- b) generisanje ideja o uzrocima glavnog problema,

- c) prepoznavanje mogućih veza između prepoznatih uzroka, stvaranje uzročno-posljedičnih odnosa, odnosno hijerarhije uzroka i njihovo zapisivanje (evidentiranje),
- d) ponavljanje koraka b) i c) za utvrđivanje posljedice problema i
- e) kreiranje stabla ciljeva.

Primjer⁸:

Primjenom Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo, te kontinuiranim praćenjem Izvještaja o radu upravnog inspektora u pogledu problema u primjeni Zakona u praksi, uočeno je da je ovim Zakonom potrebno precizirati odredbe koje se odnose na preuzimanje državnih službenika, preciziranje odredbi koje se odnose na pitanja u kojim slučajevima i u kojoj fazi se može poništiti javni konkurs. U tom smislu, ovim Zakonom propisano je da državni službenik može biti preuzet u drugi organ državne službe tek nakon šest mjeseci neprekidnog rada u organu državne službe iz kojeg se preuzima, a koji je postavljen na radno mjesto putem javnog konkursa, odnosno postojećim Zakonom propisano je da je jedan od načina popune radnih mjesta državnih službenika u organima državne službe i putem pisanog sporazuma između rukovodilaca organa državne službe o preuzimanju državnog službenika, što ostavlja prostor za zloupotrebu ove zakonske mogućnosti na način da kandidati koji po osnovu javnog konkursa steknu status državnog službenika u jednom organu državne službe, putem sporazuma rukovodioca organa državne službe, budu odmah preuzeti u drugi organ državne službe.

S ciljem ubrzanja procesa postavljenja državnih službenika, prijedlogom Zakona propisano je da kandidati imaju pravo žalbe na obavještenje Agencije o rezultatima javnog konkursa, u roku od 8 dana od dana prijema obavještenja, te da žalba ne odgađa daljnji izborni proces i postavljenje. Naime zbog dugotrajnih žalbenih postupaka pred Odborom za žalbe, usporen je postupak popunjavanja radnih mjesta u organima, što dovodi do značajnog usporavanja procesa u organima koji su iskazali potrebu za popunjavanjem određenih radnih mjesta.

U vezi sa prestankom radnog odnosa državnog službenika, prijedlogom Zakona predviđeno je i da žalba ne odlaže izvršenje rješenja o razrješenju, osim u pobrojanim slučajevima.

Shodno uputama iz Analize usklađenosti zakona sa SIGMA principima, koja je sačinjena od strane članova projektnog tima "Jačanje upravljanja ljudskim resursima u Bosni i Hercegovini, precizirano je šta treba da sadrži Izvještaj o provođenju Zakona.

Primjer⁹:

Tokom 2021. godine Ministarstvo za odgoj i obrazovanje je vršilo sveobuhvatnu analizu primjene Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 23/17, 33/17, 30/19, 34/20 i 33/21) i Zakona o srednjem obrazovanju ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 23/17, 30/19 i 33/21). Formirane su Komisije za izradu novog Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju i novog Zakona o srednjem obrazovanju. Po donošenju teksta prednacrtu navedenih zakona, predlagač je utvrdio postojanje više od 70 % istovjetne zakonske građe koja se u oba zakona nalazila u neharmoniziranoj strukturi, a vertikalna prohodnost odgojno-obrazovnih programa i aktivnosti, što bi za rezultat trebalo imati cjelovit rast i razvoj učenika, nije bila istaknuta ni u postojećim zakonima, ni u tekstovima namjeravanih prednacrtu. Nakon analize trenutnog stanja i usporedbe oba prednacrtu, formirala se ideja jedinstvenog teksta zakona koji će na jedinstven način urediti oblast osnovnog i srednjeg obrazovanja u dijelovima gdje je to moguće u što širem obimu, shodno čemu se pristupilo njegovoj izradi.

Namjera je u svakom slučaju uspostavljanje koleracije sa Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini koji je ove dvije do sada odvojene oblasti definisao jedinstvenim propisom. Jedinstveni tekst zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo ima za cilj postizanje visokog stepena harmoniziranosti rješenja za pitanja iz dva navedena obrazovna nivoa. Zakonska rješenja bi smisljeno odgovarala dobi učenika kroz odgojno-obrazovni proces imajući u vidu učenikov najbolji interes i dobrobit.

Treba istaći da su je od 2017. godine kada su oba zakona donesena, bilo više izmjena i dopuna koje se stvorile određene nejasnoće u primjeni pojedinih odredbi. Također, pojavila se opravdana potreba za usklađivanjem i stvaranjem šireg i fleksibilnijeg zakonskog okvira, zbog prepoznavanja novih, savremenih pojava i tokova u obrazovnom sistemu u Kantonu Sarajevo.

Ovaj zakon se prevashodno bavi učenikom, a postojeća zakonska rješenja nisu obezbijedila funkcionisanje obrazovnog sistema na način da učenik postigne maksimum. Pored učenika, nastavnici, menadžment škole te učenici s teškoćama predstavljaju strukture zbog kojih je potrebno donijeti propis koji će biti funkcionalniji nego što su postojeći propisi. Vještine i znanja sa kojima učenici završavaju osnovno i srednje obrazovanje nisu prepoznati niti su adekvatni u mjeri u kojoj su postavljeni međunarodni standardi u ovoj oblasti.

Jedinstveni zakon o odgoju i obrazovanju u oba nivoa obrazovanja bit će dobra i uređena polazna osnova za donošenje novih provedbenih propisa koji će na jedinstven način ponuditi rješenja koja će na nedvosmislen način otkloniti dileme i nejasnoće do kojih dolazi u primjeni važećih zakona i važećih pravilnika, odnosno posljedica donošenja ovog zakona će biti uređivanje pravnih propisa po pravnim oblastima u cjelokupnom odgojno obrazovnom procesu na nivou osnovnog i srednjeg.

8 Identifikacija problema prilikom izrade Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (2024. godina)

9 Identifikacija problema prilikom izrade Prijedloga Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo (2024. godina)

Primjer¹⁰:

Neriješen sukob između privatnog interesa nosioca javne funkcije i javnog interesa u velikom broju slučajeva dovodi do koruptivnog ponašanja, odnosno zloupotrebe javnih ovlaštenja, nezakonitog postupanja i gubljenja povjerenja javnosti kako u integritet nosioca javne funkcije tako i u integritet javnih institucija. Kako sukob privatnog interesa sa javnim interesom ne bi rezultirao koruptivnim ponašanjem, nužno je njegovo pravilno identificiranje i učinkovito rješavanje, što podrazumijeva, prije svega, adekvatno upravljanje sukobom interesa.

Od usvajanja izmjena Zakona o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH iz novembra 2013. godine, ne funkcionišu mehanizmi za utvrđivanje sukoba interesa na nivou Federacije BiH, jer novoformirana komisija zadužena za provedbu ovog zakona na državnom nivou nije ovlaštena za provođenje zakona na nižim nivoima vlasti. Zakonom o sukobu interesa FBiH regulisane su obaveze izabranih dužnosnika, nosilaca izvršnih funkcija i savjetnika u organima vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, kantonima i jedinicama lokalne samouprave u vršenju javne funkcije. U proteklom periodu nisu uslijedile izmjene Zakona o sukobu interesa FBiH koje su nužne posebno u cilju regulisanja pitanja institucionalnog okvira za njegovu implementaciju, tako da se u Federaciji BiH duže od devet godina ne utvrđuje niti sankcioniše sukob interesa.

2. Opći i specifični ciljevi propisa

Sljedeći korak postupka procjene uticaja propisa (Tačka 2. Obrasca 2.) je definisanje ciljeva koje predložene mjere trebaju postići. Prilikom definisanja ciljeva potrebno je imati jasnu predstavu o tome šta se donošenjem propisa želi ostvariti. Ciljevi moraju biti u skladu sa strateškim dokumentima i javnim politikama.

Prilikom utvrđivanja ciljeva potrebno je:

- a) detektovati politike,
- b) definisati ciljeve tako da odgovaraju problemima, posljedicama i uzrocima istog i
- c) smanjiti broj ciljeva i postaviti prioritete (podijeliti na opće i specifične) i dr.

Ciljevi trebaju biti "pametni" - SMART (akronim dobijen od početnih slova osobine koje ciljevi trebaju imati - *specific, measurable, accepted, realistic i time-dependent*).

Specifični - ciljevi moraju biti precizni i dovoljno jasni, pri čemu se ne ostavlja prostor za proizvoljna tumačenja.

Mjerljivi - trebaju definisati buduće željeno stanje na način da je moguće verifikovati da li je određen cilj postignut ili ne. Po pravilu, ciljevi se izražavaju kvantitativno ili u kombinaciji opisa i nekih mjerljivih indikatora.

Prihvaćeni - ukoliko ciljevi treba da utiču na ponašanje, oni moraju biti prihvaćeni, shvaćeni i tumačeni na sličan način od svih sudionika u procesu ostvarivanja tih ciljeva.

Realni - ciljevi moraju biti ambiciozni, postavljeni iznad trenutnog dometa, ali dovoljno ambiciozni da onima koji ih trebaju ostvariti budu i od značaja.

Vremenski određeni - ciljevi trebaju biti definisani sa unaprijed utvrđenim rokovima u kojima se moraju postići.¹¹

Ciljevi se, generalno, u funkciji procjene uticaja propisa mogu podijeliti na:

- a) opći cilj i
- b) specifične ciljeve.

¹⁰ Identifikacija problema prilikom izrade Nacrta zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo (2021. godina)

¹¹ Izvor: EC Impact Assessment Guidelines

Svaka uspješna procjena uticaja propisa dovodi do ostvarenja općeg cilja. Opći cilj može biti izrada kvalitetnih propisa kroz identifikovanje problema, utvrđivanje uzroka, što obuhvatnije konsultacije, identifikovanje ciljnih grupa, te razloga zbog kojih problem nije mogao biti riješen postojećim regulatornim okvirom ili primjenom nenormativnog rješenja.

Opći cilj može biti i poboljšanje položaja privrednih subjekata, zaštita socijalno ugroženih kategorija, prevencija korupcije u javnom sektoru itd. Iz jednog zajedničkog cilja proizilazi više njih, te svaki cilj treba potkrijepiti sa više izvedenih, pojedinačnih ciljeva.

Specifični ciljevi predstavljaju neposredne ciljeve politika. Ove ciljeve potrebno je prvo ostvariti, kako bi se ostvarili opći ciljevi. Obično se definišu kao direktni ili kratkoročni efekti politika.

Posebni ciljevi mogu biti:

- a) novčani podsticaji u poljoprivredi, očuvanje i poboljšanje kvaliteta raspoloživih voda, poticaj razvoja male privrede, očuvanje šumskog biodiverziteta,
- b) poboljšanje statusa raseljenih lica i izbjeglica, povećanje stope zaposlenosti, dodatno obrazovanje i prekvalifikacija nezaposlenih osoba, zaštita civilnih žrtava rata i porodica sa djecom,
- c) plansko uređenje, zaštita i upravljanje prostorom, održavanje komunalne čistoće, poboljšanje kvalitete zraka, uvođenje raznih oblika stimulacija i subvencija za mlade,
- d) poboljšanje statusa članova porodica šehida, porodica poginulih, umrlih i nestalih branilaca, ratnih vojnih invalida i članova njihovih porodica i dobitnika ratnih priznanja,
- e) poboljšanje javnog prijevoza,
- f) sigurnost i socijalna zaštita učenika, zaštita prava učenika i studenata, podrška učenicima sa poteškoćama u razvoju, osiguranje kvaliteta u oblasti visokog obrazovanja,
- g) zaštita integriteta javne funkcije, sprječavanje koruptivnog djelovanja i nezakonitog bogaćenja nosilaca javnih funkcija,
- h) zaštita dobara kulturne baštine,
- i) uređenje javnih okupljanja radi javnog izražavanja političkih, socijalnih i drugih uvjerenja i interesa, očuvanje javnog reda i mira na području Kantona Sarajevo i dr.

Nakon što se izradi drvo problema, potrebno je izraditi drvo ciljeva, kojim se opisuje buduće željeno stanje, koje se postiže rješavanjem identifikovanih problema. Tom prilikom, negativne aspekte - probleme, potrebno je preformulisati u pozitivne aspekte - ciljeve.

Primjer¹²:

Primjer općeg cilja:

- *Usklađivanje sa federalnim propisima i unaprjeđenje sistema državne službe i položaja državnih službenika u Kantonu Sarajevo.*

Primjer specifičnih ciljeva:

- *Provođenje Preporuke Institucije Ombudsmena Bosne i Hercegovine,*
- *preciziranje slučajeve u kojima se može poništiti javni konkurs,*
- *uređenje instituta preuzimanja državnih službenika,*
- *brže i efikasnije provođenje postupaka prilikom popunjavanja radnih mjesta u organima.*

12 Utvrđivanje općeg cilja u prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

Primjer¹³:

Primjer općeg cilja:

- Namjera predlagača jeste da predloži zakon koji će ukazati na potrebe brze transformacije odgojno-obrazovane zajednice, ali da pri tome zadrži i mehanizme provedbe promjena i omogući standardizaciju kvaliteta s ciljem razvoja koji će omogućiti jednake šanse za sve učesnike odgojno-obrazovanog procesa. Ovaj zakon se prevashodno bavi učenikom koji se nalazi u fokusu funkcionisanja obrazovnog sistema općenito.

Primjer specifičnih ciljeva:

- Kroz predloženi tekst jedinstvenog zakona definirani su akteri i nosioci aktivnosti s ciljem razvoja odgojno-obrazovnog sistema koji će društvu općenito i obrazovnoj zajednici specifično, omogućiti da iskoristi reformske potencijale i prihvati princip mitigacije – stalnog olakšavanja, brige i poboljšanja okolnosti i prilika.
- Ciljevi Jedinstvenog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u skladu su sa strateškim dokumentima i javnim politikama, kao npr. „Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027.“ i „Strategijom razvoja Kantona Sarajevo 2021-2027. godine“, koji u sebi sadrže opće ciljeve, a iste ustvari možemo izdvojiti kao neke od specifičnih ciljeva koji se žele postići ovim zakonom:
 - a) Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj,
 - b) Osiguranje inkluzivnog obrazovanja za sve bez bilo kojeg vida diskriminacije, c) Briga o mentalnom zdravlju učenika,
 - c) Unapređivanje cjelokupnog obrazovnog sistema u oba nivoa,
 - d) Poboljšanje kvaliteta osnovnog i srednjeg obrazovanja,
 - e) Razvoj funkcionalnog sistema obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja,
 - f) Unapređenje rada sa talentima i prepoznavanje i nagrađivanje učenika za izvrsnost na osnovu rezultata postignutih na federalnom, državnom i međunarodnom nivu,
 - g) Podsticanje učenika za učestvovanje na takmičenjima iz različitih oblasti/nastavnih predmeta, razvijanje pozitivnog takmičarskog duha između učenika, podsticanje izvrsnosti kod učenika i nastavnika,
 - h) Uvođenje obaveznog srednjeg obrazovanja (odnosno sticanja 3. i 4. stepena),
 - i) Besplatan prevoz za sve učenike javnih i privatnih škola,
 - j) Licenciranje direktora,
 - k) Kurikularna reforma,
 - l) Omogućavanje uvođenja dualnog obrazovanja u srednjim stručnim školama,
 - m) Osnaživanje uloge Javne ustanove Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo, i sl.

3. Identifikacija mogućih opcija za postizanje utvrđenih ciljeva

Utvrđivanje nekog problema ne znači nužno da je potrebno donošenje novog propisa ili usvajanje izmjena postojećeg propisa, s obzirom da se u nekim slučajevima problem može riješiti nenormativnim opcijama, kao što su informativne i edukativne kampanje, različite tržišne operativne mjere koje utiču na inicijative ciljnih grupa, donošenje podzakonskih provedbenih akata, mjera nadzora, inspeksijskih mjera i sl. Identifikacija mogućih opcija za postizanje utvrđenih ciljeva vrši se u tački 3. Obrasca 2.

Prilikom predlaganja opcija potrebno je:

- a) razmotriti normativne i nenormativne opcije,
- b) identifikovati opcije koje ispunjavaju ciljeve i to: relevantne, izvodljive i preferirane,
- c) suziti broj mogućih opcija utvrđivanjem ograničenja,
- d) mjerenjem sa prethodno definisanim kriterijima, eliminiranjem pojedinih opcija,
- e) izvršiti izbor optimalne opcije i sl.

Prilikom identifikacije opcija korisno je uzeti u obzir domaće i međunarodno iskustvo, mišljenja i stavove svih relevantnih učesnika dobivenih provođenjem neformalnih konsultacija.

13 Utvrđivanje općeg cilja u Prijedlogu Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

Najčešći načini dodatnih izvora informacija za utvrđivanje opcija su:

- a) analiza dostupnih domaćih i međunarodnih istraživanja,
- b) analitičke podloge i komparativne analize,
- c) relevantna istraživanja,
- d) zakonodavna rješenja,
- e) evaluacije provedenih javnih politika,
- f) neformalne konsultacije,
- g) prethodna savjetovanja,
- h) stručna mišljenja,
- i) iskustva u resornom i drugim ministarstvima,
- j) radno iskustvo državnih službenika,
- k) rezultati provedenih pilot projekata i ostalih inicijativa,
- l) vlastito kreativno razmišljanje i sagledavanje problema iz različitih uglova i dr.

Osnov za izbor optimalne opcije je u odgovarajućim podlogama u vidu npr. zvaničnih statističkih izvještaja (informacija), anketa, panela, istraživanja, studija i dr.

Kada se određena opcija odabere potrebno je isto obrazložiti i potkrijepiti odgovarajućim podacima kako bi se dokazala validnost predloženog rješenja.

Opcije mogu biti:

- a) Opcija zadržavanja postojećeg stanja kojom će se ukazati na posljedice nerješavanja identificiranih problema u narednom periodu (opcija odsustva primjene - *status quo* opcija) - Navedenom opcijom predviđa se da će se postojeće stanje zadržati, te da nikakve aktivnosti neće biti poduzete s ciljem izmjene postojećeg stanja – dakle, ukoliko se procjena odnosi na postojeći zakonski okvir, ova opcija podrazumijeva zadržavanje postojećeg zakonskog okvira.
- b) Opcija djelimičnog rješavanja identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjima ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira - Ova opcija fokusira se na selektivne mjere koje ne zahtijevaju potpuno preoblikovanje pravnog okvira. Umjesto usvajanja novih zakona ili velikih izmjena postojećih, mogu se poduzeti specifične mjere koje ciljno rješavaju određene aspekte problema, kao npr. administrativne promjene, poboljšanja u postojećim procedurama, primjena novih smjernica i dr.
- c) Opcija usvajanja novog i sveobuhvatnog normativnog okvira ili izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira kojim će se u potpunosti ili u najvećoj mogućoj mjeri riješiti identificirani problem - Ova opcija ima za cilj potpuno ili maksimalno rješavanje identificiranih problema. To uključuje stvaranje novih zakona ili izmjene postojećih kako bi se adresirali ključni izazovi, poboljšala efikasnost i osigurala veća usklađenost sa savremenim standardima.

Kada su očekivani troškovi veći od očekivanih koristi, primjenjuje se ***status quo* opcija**. Tada određenu oblast ne treba uopće regulisati, odnosno mijenjati postojeću legislativu. U takvim slučajevima problem se nalazi u implementaciji postojeće legislative, te je potrebno utvrditi uzroke, zašto postojeća legislativa nije efikasna u primjeni.

Ova opcija se primjenjuje kada su očekivane koristi manje od očekivanih (projektovanih) troškova. Rezultat je da se određena oblast uopće ne treba regulisati ili da postojeće zakonodavstvo

nije potrebno uopće mijenjati, jer je postojeća legislativa bolje rješenje od onog koje bi se trebalo predložiti.

Primjer¹⁴:

Zadržavanjem postojećeg stanja, u postojećoj legislativi, ima za posljedicu neusklađenost Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo sa federalnim propisima, zatim neprovođenje Preporuke Institucije Ombudsmena Bosne i Hercegovine, te nepreciznost propisanih zakonskih odredbi što može dovesti do mogućih zloupotreba kod preuzimanja državnih službenika, odnosno da kandidati koji po osnovu javnog konkursa steknu status državnog službenika u jednom organu državne službe, putem sporazuma rukovodioca organa državne službe, budu odmah preuzeti u drugi organ državne službe, zatim moguće zloupotrebe prilikom provođenja, odnosno poništavanja javnog konkursa, kao i usporavanje postupka popunjavanja radnih mjesta u organima zbog dugotrajnih žalbenih postupaka pred Odborom za žalbe. Također i odugovlačenje postupka prestanka radnog odnosa u zakonom predviđenim slučajevima.

Primjer¹⁵:

Dugogodišnja praksa i primjena odredbi važećih zakona pokazala je da se radi o prenормiranosti zakonskih rješenja. Škole i pojedinci se kontinuirano obraćaju Ministarstvu za instrukcije za postupanja, odnosno mišljenja, zbog činjenica da je propis u pojedinim pitanjima nejasan, odnosno neprecizan. Procjenjuje se da će otklanjanje nejasnoća iz važećih zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju zasigurno prouzrokovati bolju i dosljedniju primjenu odredbi. Postojeći zakonski okvir ne omogućava maksimalan razvoj sposobnosti i vještina kod učenika, potrebnih za život, učenici ne završavaju osnovnu i srednju školu sa predviđenim obrazovnim ishodima, ne podstiču se na kritičko razmišljanje, međupredmetno povezivanje, grupni rad i sl. Kontinuirane stručne edukacije za nastavnike se ne realizuju u dovoljnoj mjeri, što se negativno odražava na kvalitet obrazovanja.

Primjer¹⁶:

Neusvajanje zakona kojim bi se regulisalo sprječavanje sukoba interesa nosilaca javnih funkcija u Kantonu Sarajevo predstavlja nastavak sadašnje dugogodišnje prakse, odnosno neutvrđivanje sukoba interesa kao i nepoduzimanje mjera za njegovo sprječavanje, čime se otvaraju mogućnosti za zloupotrebu javnih funkcija u korist privatnog interesa i održava situacija koja ozbiljno ugrožava povjerenje javnosti u integritet kako nosioca javne funkcije, tako i integritet kantonalnih institucija.

Opcija pojednostavljenja postojećih procedura i postupaka podrazumijeva otkrivanje postojećih prepreka i njihovo uklanjanje. Kao prepreke najčešće se pojavljuju komplikovani i nerazumljivi podzakonski akti, složene procedure ili provođenje procedura istovremeno u dva ili više organa vlasti. Upravo se kao opravdanje za nepoduzimanje aktivnosti često pojavljuje sukob nadležnosti, dva ili više organa vlasti. Provođenje zakona često je nemoguće bez postojanja podzakonskih akata te se mora posvetiti potrebna pažnja prilikom njihove izrade.

Primjer¹⁷:

Ne postoji mogućnost djelimičnog rješavanja identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjima ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira. I dalje djelimična rješenja ne bi dovela do značajnih promjena, odnosno i dalje bi postojao prostor za moguću zloupotrebu nepreciznih zakonskih odredbi.

Također, iako je kvalitet zakona i podzakonskih akata neupitan, kao problem se može pojaviti to da se prilikom implementacije ne postupa po utvrđenim pravilima. Iz navedenog

14 Primjer Opcije 1 - Status quo opcija - Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

15 Primjer Opcije 1 - Status quo opcija - Prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

16 Primjer Opcije 1 - Status quo opcija - Nacrt Zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo (septembar 2022. godine).

17 Primjer Opcije 2 - Opcija djelimičnog rješavanja identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjima ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira - Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

proizilazi da je bitno uraditi odgovarajuću analizu legislative i postupanja organa javne vlasti, kako bi se utvrdio tačan uzrok problema i dalji koraci na njihovom rješavanju.

Ukoliko uvažimo čestu nemogućnost i ograničenja vezana za resurse može se razmotriti i opcija kojim bi se zacrtani ciljevi ostvarili uz minimalna ulaganja. Ovo se može pretpostaviti kao opcija koja će biti prisutna posebno kod podzakonskih akata. Ona može biti predmetom rasprave i kada javna vlast ne raspolaže sa dovoljno materijalnih i drugih resursa kako bi obezbijedila provođenje, primjera radi, izradu pune procjene uticaja propisa u nekom sektoru.

Primjer¹⁸:

Donošenjem Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo omogućilo bi se unaprjeđenje sistema državne službe kao i unaprjeđenje pravnog položaja državnih službenika, onemogućile bi se zloupotrebe nedovoljno definisanih odredbi Zakona te osiguralo sistematizovanje i efikasnije postupanje tokom primjene Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo.

Primjer¹⁹:

Namjera Ministarstva jeste uspostavljanje korelacije sa Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini koji je ove dvije do sada odvojene oblasti (osnovni odgoj i obrazovanje i srednje obrazovanje) definisao jedinstvenim propisom. U odnosu na važeći Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju i Zakonu o srednjem obrazovanju, odnosno dosadašnja rješenja, jedinstveni zakon donosi niz novina u svom suštinskom značenju kao npr. obavezno srednje obrazovanje (umjesto dosadašnje obavezne dvije godine, sada je obavezno sticanje 3. i 4. stepena), uvođenje besplatnog prevoza za sve učenike (umjesto ranije samo za javne, sada bi se isto omogućilo i za privatne škole), ovim zakonom bi se uveo pojam dualnog obrazovanja u srednjim stručnim školama, uvodi se kurikulumna reforma, uvodi se mehanizam licenciranja direktora škola, jačanje inkluzije u školama i sl. Jedinstveni tekst zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo ima za cilj postizanje visokog stepena harmoniziranosti rješenja za pitanja iz dva navedena obrazovna nivoa. Zakonska rješenja bi smisljeno odgovarala dobi učenika kroz odgojnoobrazovani proces imajući u vidu učenikov najbolji interes i dobrobit. Umjesto detaljnog procesnog uređenja određenih pitanja, kako je to važećim zakonima uređeno, jedinstvenim zakonom upućivalo bi se na podzakonske i provedbene akte. Također, jedinstveni zakon o odgoju i obrazovanju u oba nivoa obrazovanja bit će uređena polazna osnova za donošenje novih provedbenih propisa koji će na jedinstven način ponuditi rješenja za određena pitanja, jer provođenje zakona neće biti moguće bez postojanja podzakonskih akata čijoj će se izradi posvetiti potrebna pažnja.

Prilikom rješavanja određenog problema moguće je i kombinovati pojedine opcije, što predstavlja optimalno rješenje.

4. Procjena uticaja identificiranih opcija

Za svaku opciju procjenjuju se uticaji u odnosu na polazno stanje, kako kvalitativno, tako i kvantitativno. Ako uticaji nisu kvantitativno izraženi, potrebno je objasniti zašto. U ovoj fazi prikupljaju se podaci o trenutnom stanju (kvantitativno) i procjenjuje se trošak postojećeg stanja, uključujući troškove dokumentacije, naknade, vrijeme službenika i podnosioca zahtjeva. Analiziraju se i grupe koje su najviše pogođene opcijama, te ekonomski, socijalni uticaji, uticaji na ljudska prava, zaštitu životne sredine, koruptivne rizike i njihove posljedice na privredu, poslovnu zajednicu, društvo, zapošljavanje, zdravstvo, socijalnu zaštitu itd. Također, analizira se administrativno opterećenje, koristi i pojednostavljenja koja opcije donose. Potrebno je prikazati dokaze da intervencija opravdava troškove, procijeniti sve ekonomske troškove za građane, poslovnu zajednicu i javnu upravu, te odnos koristi i troškova. Takođe, treba identifikovati moguća

18 Primjer Opcije 3 - Opcija usvajanja novog i sveobuhvatnog normativnog okvira ili izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira kojim će se u potpunosti ili u najvećoj mogućoj mjeri riješiti identificirani problem - Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

19 Primjer Opcije 3 - Prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo).

pojednostavljenja koja nisu provedena i razloge za to, te analizirati rizike, nesigurnosti, političke prepreke i period tranzicije.

Identificirane opcije procjenjuju se u odnosu na sljedeće uticaje:

- a) *fiskalni uticaji* procjenjuju se za svaku od utvrđenih opcija u odnosu na očekivane uticaje na budžet na osnovu Pravilnika o proceduri za izradu izjave o fiskalnoj procjeni zakona, drugih propisa i akata planiranja na budžet („Službene novine Federacije BiH“, br. 34/16 i 15/18) i obuhvataju sljedeće:
- fiskalnu procjenu uticaja na prihode i rashode za tekuću i naredne dvije budžetske godine, sa obrazloženjem za svaku pojedinačnu stavku i uz navođenje izvora i načina obezbjeđenja neophodnih sredstava i
 - fiskalnu procjenu uticaja za budžetske i izvanbudžetske korisnike Kantona Sarajevo i uticaja na druge budžete, kao i izvanbudžetske fondove.
- b) *ekonomski uticaji* utvrđenih opcija procjenjuju se posebno u odnosu na sljedeće kriterije:
- priliv investicija,
 - zapošljavanje u privrednim subjektima,
 - sivu ekonomiju,
 - produktivnost, poslovanje privrednih subjekata i njihove operativne troškove,
 - konkurentnost i nelojalnu konkurenciju,
 - nove administrativne troškove za privredne subjekte,
 - uticaj na imovinska prava,
 - uspostavljanje novih javnih ovlaštenja,
 - razvoj i poslovanje malih i srednjih preduzeća,
 - druge identificirane ekonomske uticaje, ukoliko se procjenjuju značajnim.
- c) *socijalni uticaji* utvrđenih opcija procjenjuju se posebno u odnosu na sljedeće kriterije:
- zaposlenost i pristup tržištu rada,
 - prava vezana za kvalitet radnog mjesta,
 - socijalnu uključenost i zaštitu posebno ranjivih društvenih grupa ili pojedinaca,
 - javno zdravlje,
 - pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju,
 - kulturu,
 - javnu sigurnost, uključujući kriminal i terorizam,
 - druge identificirane socijalne uticaje, ukoliko se procjenjuju značajnim.
- d) *uticaji identificiranih opcija na zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda* procjenjuju se posebno u odnosu na sljedeće kriterije:
- ravnopravnost polova,
 - pravo na jednak tretman, posebno u dijelu ostvarivanja materijalnih prava, zapošljavanja, rada i drugih zagarantovanih prava,
 - direktnu ili indirektnu diskriminaciju,
 - pravo na privatnost i zaštitu ličnih podataka,
 - jednak pristup pravdi i pravo na besplatnu pravnu pomoć,
 - pravo na pristup informacijama i
 - druge identificirane uticaje koji se odnose na zaštitu ljudskih prava, ukoliko se procjenjuju značajnim.

- e) uticaji identificiranih opcija *na zaštitu životne okoline* procjenjuju se posebno u odnosu na sljedeće kriterije:
- klima,
 - kvalitet zraka,
 - kvalitet vode, mora i vodnih resursa,
 - kvalitet i upotreba zemljišta,
 - korištenje energije (obnovljivi i neobnovljivi izvori energije),
 - upravljanje otpadom,
 - uticaj aktivnosti privrednih subjekata na okolinu,
 - zdravlje životinja i biljaka i sigurnost hrane i
 - druge identificirane uticaje na okoliš, ukoliko se procjenjuju značajnim.
- f) procjena mogućih *koruptivnih rizika u zakonima* vrši se posebno u odnosu na sljedeće kriterije:
- jasnoću, nedvosmislenost i preciznost odredaba,
 - adekvatno ograničavanje diskrecionih ovlaštenja nosilaca vlasti,
 - jasno i sveobuhvatno utvrđene procedure i postupke,
 - regulisanje sprječavanja sukoba interesa,
 - transparentnost,
 - adekvatnost utvrđenih sankcija,
 - kreiranje neopravdano povlaštenog položaja grupa ili pojedinaca i
 - druge rizike koji mogu uticati na razvoj korupcije, ukoliko se procjenjuju značajnim.

Efekti se utvrđuju procjenom očekivanih uticaja prema sljedećim mjerilima:

- a) bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem),
- b) značajni i
- c) vrlo značajni.

Analize utvrđenih uticaja iz tačke 4. Obrasca 2. se, u pravilu, izrađuju samo za utvrđene uticaje iz Obrasca 1. (Obrazac prethodne procjene uticaja). U tom slučaju, za ostale uticaje potrebno je navesti da nisu utvrđeni značajni ili vrlo značajni uticaji koji bi zahtijevali dalju analizu u postupku procjene uticaja propisa. Tehnika analize utvrđenih uticaja polazi od opisnog dijela uticaja, imajući na umu jasnoću i preglednost analitičkog teksta. Važno je iskazati direktnu posljedicu normi koje su sadržane u nacrtu zakona, tako da odražava vezu "napisana norma-uticaj".

Primjer²⁰:

Opcije	Opcija 1. Status quo – Opcija zadržavanja postojećeg stanja kojom će se ukazati na posljedice nerješavanja identificiranih	Opcija 2. – Opcija djelimičnog rješavanja identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjima ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira	Opcija 3. – Opcija usvajanja novog i sveobuhvatnog normativnog okvira ili izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira kojim će se u potpunosti ili u najvećoj mogućoj mjeri riješiti identificirani problem
Procjena po mjerama uticaja			
Fiskalni uticaji	Zadržavanje postojećeg stanja ne bi uticalo na prihode, odnosno rashode za tekuću i naredne dvije budžetske godine.	Vidjeti rubriku 3., opcija 2.	Izmjene i dopune postojećeg pravnog okvira ne bi značajno uticale na prihode, odnosno rashode za tekuću i naredne dvije godine.
Ekonomski uticaji	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	Vidjeti rubriku 3., opcija 2.	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)
Socijalni uticaji	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)	Vidjeti rubriku 3. opcija 2.	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)
Uticaji na zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda	Zadržavanje postojećeg stanja, u dijelu gdje nisu definisani slučajevi i u kojoj fazi se može poništiti javni konkurs, ima vrlo značajan uticaj, obzirom da se ovakvim pravnim rješenjem omogućuje zloupotreba ovakvog stanja, čime su direktno ugrožena ljudska prava, odnosno pravo na jednak tretman u pogledu ostvarivanja materijalnih prava, zapošljavanja i rada.	Djelimično rješavanje identificiranih problema ili poduzimanje određenih mjera izvan mijenjanja pravnog okvira ne bi u potpunosti dovelo do sveobuhvatnog rješenja, što bi u konačnici značajno uticalo na povredu prava na jednak tretman u pogledu ostvarivanja materijalnih prava, zapošljavanja i rada.	Donošenjem zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi Kantona Sarajevo ima vrlo značajan uticaj na pravo na jednak tretman u pogledu ostvarivanja materijalnih prava, zapošljavanja i rada, obzirom da će se regulisati način i slučajevi u kojima se može poništiti javni konkurs, čime će se zaštititi prava kandidata u okviru konkursnih procedura.
Uticaji na zaštitu životne okoline	Zadržavanje postojećeg stanja nema uticaja na zaštitu životne okoline.	Vidjeti rubriku 3. opcija 2.	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem)
Koruptivni rizici	Zadržavanje postojećeg stanja ima za posljedicu nedovoljno precizne zakonske odredbe, posebno u dijelu koji se odnosi na nedefinisanost u kojim slučajevima i u kojoj fazi je moguće poništiti javni konkurs.	Vidjeti rubriku 3. opcija 2.	Donošenjem ovog zakona bi se jasnije i preciznije definisale pravne odredbe što će onemogućiti stvaranje mogućih rizika koji bi mogli uticati na razvoj korupcije.

Primjer²¹:

Opcije	Opcija 1. Status quo – Opcija zadržavanja postojećeg stanja kojom će se ukazati na posljedice nerješavanja identificiranih	Opcija 2. – Opcija djelimičnog rješavanja identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjima ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira	Opcija 3. – Opcija usvajanja novog i sveobuhvatnog normativnog okvira ili izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira kojim će se u potpunosti ili u najvećoj mogućoj mjeri riješiti identificirani problem
Procjena po mjerama uticaja			
Fiskalni uticaji	Budžetom Kantona Sarajevo za 2024. godinu za Ministarstvo za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo predviđena su sredstva u iznosu od 41.416,849 KM. Za finansiranje rada ustanova osnovnog obrazovanja iznose 205.096,030 (od toga iz	Vidjeti rubriku 3., Opcija 2.	Značajni uticaji – provođenje ovog zakona ima uticaj na prihode i rashode za tekuću i naredne dvije budžetske godine. -obavezno srednje obrazovanje do sticanja srednje stručne sprema-3. i 4. stepena - obezbijediti prevoz učenika i besplatne udžbenike;

2 0 Primjer procjene uticaja u odnosu na identificirane opcije - Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

2 1 Primjer procjene uticaja u odnosu na identificirane opcije - Prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo (septembar 2023. godine).

	budžetskih sredstava 200.096,030 KM, a iz prihoda korisnika 5.369,763 KM) Projekcije za 2025. i 2026. NEMA Vidjeti rubriku 3., Opcija 2. Značajni uticaji – provođenje ovog zakona ima uticaj na prihode i rashode za tekuću i naredne dvije budžetske godine. -obavezno srednje obrazovanje do sticanja srednje stručne spreme-3. i 4. stepena - obezbijediti prevoz učenika i besplatne udžbenike; dualno obrazovanje - obaveze Ministarstva obuka mentora, izrada standarda Za finansiranje rada ustanova srednjeg obrazovanja sredstva iznose 96.004,491 KM (od toga iz budžetskih sredstava 92.848,606 KM, a iz prihoda korisnika 3.155,885 KM) Projekcije za 2025. i 2026. NEMA Za finansiranje rada Javne ustanove Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo sredstva iznose 4.640,519 KM.		dualno obrazovanje - obaveze Ministarstva obuka mentora, izrada standarda Za finansiranje rada ustanova srednjeg obrazovanja sredstva iznose 96.004,491 KM (od toga iz budžetskih sredstava 92.848,606 KM, a iz prihoda korisnika 3.155,885 KM) Projekcije za 2025. i 2026. NEMA Za finansiranje rada Javne ustanove Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo sredstva iznose 4.640,519 KM. zanimanja, novih nastavnih planova i programa, akreditovanje poslovnih subjekata za realizaciju praktičnog rada kod poslovnog subjekta; provođenje kurikularne reformeizrada predmetnih kurikuluma zasnovanih na obrazovnim ishodima. Donošenje propisa iziskuje dodatna sredstva u Budžetu u narednim godinama - prvenstveno za provođenje kurikularne reforme i to na godišnjem nivou cca 3.000.000 KM.
Ekonomski uticaji	Ogleda se u smanjenju aktivnosti na međunarodnom planu – izostaje uvođenje novih zanimanja u srednjim stručnim školama, izostaje međunarodno sufinansiranje nabavke opreme u školskim radionicama, obrazovanje učenika za sufcitarna zanimanja.	Vidjeti rubriku 3., Opcija 2.	Značajni uticaji – provođenje ovog zakona ima značajan uticaj na zapošljavanje u privrednim subjektima, te produktivnost, poslovanje privrednih subjekata i njihove operativne troškove, bolja konkurentnost na tržištu rada učenika nakon završene srednje škole po modelu dualnog obrazovanja. Stiče se obavezna srednja stručna sprema, čime se doprinosi povećanom procentu stanovništva koje posjeduje kvalifikaciju srednje stručne spreme
Socijalni uticaji	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem), osim u dijelu koji se odnosi na bolju konkurentnost učenika na tržištu rada nakon završene srednje škole, učenici ostaju socijalno isključeni, posebno ranjive kategorije ostaju socijalno isključene.	Vidjeti rubriku 3., Opcija 2.	Značajni uticaji – provođenje ovog zakona ima značajan uticaj zaposlenost i pristup tržištu rada, prava vezana za kvalitet radnog mjesta, pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i vrlo značajan uticaj na socijalnu uključenost i zaštitu posebno ranjivih društvenih grupa i pojedinaca, kao i potpunu socijalnu uključenost učenika tokom obaveznog srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od 3 ili 4 godine.
Uticaji na zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda	Važeći propis omogućava pravo na obrazovanje svakom učeniku, pravo pristupa/pohađanja svim školama, inkluzivno obrazovanje učenika, podršku učenicima s teškoćama u nastavnom procesu, pravo na promjenu škole/zanimanja, pravo n kvalitetno obrazovanje. Sve	Vidjeti rubriku 3., Opcija 2.	Značajni uticaji – provođenje ovog zakona ima značajan uticaj na ravnopravnost spolova u smislu jednakog statusa, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata, pravo na jednak tretman i prilike naročito u pogledu ostvarivanja materijalnih

	navedeno se realizuje u obimu koji nije zadovoljavajući s aspekta nadležne obrazovne vlasti i u odnosu na globalna kretanja u oblasti obrazovanja općenito. Osnovna ljudska prava i slobode se promovišu i zagarantovana su kroz postojeće propise, koja želimo dodatno unaprijediti, odnosno afirmisati ljudska prava i slobode.		prava, zapošljavanja, rada i drugih zagarantovanih prava, te direktnu ili indirektnu diskriminaciju. Pravo na obavezno srednje obrazovanje, pravo na inkluzivno obrazovanje, realizacija nastavnog procesa u skladu sa predmetnim kurikulumima i propisanim obrazovnim ishodima, omogućavaju promovisanje osnovnih ljudskih prava i sloboda u daleko većoj mjeri nego što je trenutno stanje.
Utjecaji na zaštitu životne okoline	Provođenje propisa ne izaziva negativne utjecaje na zaštitu okoliša, odnosno životne sredine.	Vidjeti rubriku 3., Opcija 2.	Bez uticaja (ili sa zanemarljivim uticajem) – provođenje ovog zakona ne izaziva negativne utjecaje na zaštitu okoliša, odnosno životne sredine
Koruptivni rizici	Pojava koruptivnih rizika zbog nedovoljno preciznih odredba postojećih propisa i zbog nejasno propisanih procedura.	Vidjeti rubriku 3., Opcija 2.	Značajni uticaji – provođenje ovog zakona ima značajan uticaj na jasnoću, nedvosmislenost i preciznost odredaba, jasno i sveobuhvatno utvrđene procedure i postupke, regulisanje sprječavanja sukoba interesa i transparentnost. Kao i važeći Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju i Zakon o srednjem obrazovanju i ovaj zakon jasno i nedvosmisleno propisuje kriterije za imenovanje direktora škola kao organa rukovođenja i članova školskih odbora kao organa upravljanja u školama, u smislu ispunjavanja uslova za obavljanje navedenih funkcija i sprečavanja sukoba interesa, te prevenciji koruptivnih rizika. U tom smislu zadržana su rješenja koja ograničavaju diskreciona ovlaštenja nosilaca javne funkcije, odnosno imenovanih lica u školama, uz dodatne pooštrene kriterije za sprečavanje korupcije.

5. Uporedna analiza opcija i odabir najpovoljnije opcije

Nakon što se pristupi analizi opcija potrebno je napraviti spisak svih opcija, kao i spisak svih **pozitivnih ili negativnih**, odnosno **direktnih ili indirektnih** uticaja koji se mogu pojaviti. Pored toga, potrebno je identifikovati ciljanu populaciju, različite sektore, ekonomske grupe, interesne grupe na koje treba da se odrazi predmetna opcija.

Svrha procjene uticaja propisa jeste **informisati donositelje odluka o svim očekivanim učincima mogućih opcija kako bi isti mogli donijeti pravno i politički relevantnu odluku**. Donesene odluke imaju posljedice na javni i poslovni sektor, privredu, te društvo u cjelini, pa je stoga izuzetno bitno imati dovoljno informacija prije donošenja odluke.

Kod provođenja uporedne analize predloženih rješenja (opcija) i odabira najpovoljnijeg rješenja (opcije) koriste se sljedeći kriteriji:

- a) **Postizanje cilja** (procjenjuje se zadovoljava li prednacrt/nacrt/prijedlog propisa postavljene ciljeve u najvećoj mogućoj mjeri, vrši se analiza se u kojoj će mjeri svaka od opcija doprinijeti postizanju prethodno utvrđenog općeg i specifičnih ciljeva),
- b) **Provedivost** (obrađivač procjenjuje u kojoj se mjeri prednacrt/nacrt/prijedlog propisa može efikasno primijeniti kroz postojeću strukturu javne uprave; ovaj kriterij obuhvata i sljedeće podkriterije: „finansijska izvodljivost“ podrazumijeva raspoloživost finansijskih sredstava, budžetska ili vanbudžetska sredstva, koja su potrebna za realizaciju rješenja, "organizaciona izvodljivost“ podrazumijeva raspoloživost organizacionih kapaciteta, uključujući znanje, iskustvo, vodstvo, organizacionu sposobnost, motivaciju i sl., „tehnička provedivost“ podrazumijeva raspoloživost, odnosno postojanje potrebnih tehničkih sredstava i opreme za provođenje rješenja),
- c) **Jasnoća** (obrađivač procjenjuje da li ciljne grupe, npr. privatni sektor, mogu bez poteškoća da na ispravan način razumiju i primjenjuju odabrana rješenja),
- d) **Troškovi primjene** (predstavljaju kriterij koji obrađivač koristi kako bi procijenio troškove i moguće uštede koje se direktno odnose na provođenje propisa),
- e) **Usklađenost** (predstavlja kriterij koji obrađivač koristi kako bi procijenio stvara li novi propis konfliktne međuzavisnosti s drugim propisima, što može dovesti do neželjenih pratećih efekata, u smislu da, npr. oni na koje se propis ne odnosi ostvaruju određenu korist ili trpe određene štete),
- f) **Integralni pristup** (predstavlja kriterij koji obrađivač koristi kako bi na uravnotežen način primijenio međusektorski pristup u postupku procjene društvenih, ekonomskih, ekoloških i drugih uticaja),
- g) **Održivost** (podrazumijeva dugoročni pozitivni uticaj rješenja u širem okruženju i dužem vremenskom periodu i kapacitete različitih učesnika za provođenje odabranog rješenja u dugoročnom smislu),
- h) **Efikasnost** (podrazumijeva omjer koristi i troškova, odnosno u kojoj mjeri se mogu ostvariti očekivani ishodi, rezultati i uticaji u odnosu na troškove provođenja rješenja).

Na osnovu ovih kriterija vrši se međusobno poređenje utvrđenih opcija, analiziraju se njihove glavne prednosti i nedostaci i u konačnosti utvrđuje prijedlog najpovoljnije opcije. Zbog toga je vrlo bitno navesti kako pozitivne tako i negativne uticaje svake od opcija.

Primjer analize Opcije 1. Status quo – nedonošenje Zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo, uzimajući u obzir Zakon o sukobu interesa u organima vlasti FBiH:

Ova opcija bi, i pored postojanja zakona kojim se reguliše sprečavanje sukoba interesa u FBiH, predstavljala nastavak devetogodišnje situacije – neprimjenjivanje mehanizama sprečavanja sukoba interesa, kao jednog od ključnih mehanizama u borbi protiv korupcije. Nepostojanje institucionalnog okvira za provođenje ovog zakona, kao i nedostatak političke volje da se ovaj problem prevaziđe na nivou Federacije BiH, upućuje na potrebu iznalaženja alternativnih rješenja. Osim toga, potrebno je napomenuti da je postojeći zakon usvojen 2008. godine i da bi njegove odredbe i predviđene mehanizme za sprečavanje sukoba interesa svakako trebalo revidirati i uskladiti sa međunarodnim standardima i najboljim uporednim praksama.

U iznalaženju alternativnih rješenja, svakako treba voditi računa i o mogućim preprekama koje se prije svega odnose na pitanje sukoba nadležnosti za regulisanje sukoba interesa, kao i posljedice koje bi u primjeni novog propisa mogla izazvati drugačija pravna rješenja pojedinih pitanja (iako se postojeći zakon ne primjenjuje, još uvijek je na snazi). Ne manje važno jeste razmatranje pitanja o neupitnoj potrebi za harmonizacijom propisa kojim se reguliše sprečavanje sukoba interesa, ako ne na (preporučenom) nivou BiH, onda barem na nivou Federacije BiH, a kako je istakla i Venecijanska komisija u svom posljednjem mišljenju na Nacrt zakona o sprečavanju sukoba interesa u institucijama BiH

Primjer analize Opcije 2. Donošenje Zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo prema predloženom Nacrtu zakona:

Ova opcija se obrazlaže sa aspekta izrađenog Nacrta zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo i poređenja sa opštim i specifičnim ciljevima propisa koji su identificirani u prethodnom dijelu ovog dokumenta procjene uticaja propisa. Analiza je podijeljena prema ključnim parametrima specifičnih ciljeva, kako slijedi:

- Definisanje pojmova i utvrđivanje osnovnih principa sprečavanja sukoba interesa
- Postupak i mjere za upravljanje sukobom interesa
- Zabrane obavljanja nespojivih funkcija i organiziranja drugih aktivnosti
- Regulisanje obaveze podnošenja, prikupljanja i provjere izvještaja o imovini i finansijskim interesima
- Određivanje organa nadležnog za odlučivanje o sukobu interesa
- Regulisanje postupka za utvrđivanje sukoba interesa
- Utvrđivanje adekvatnih sankcija za kršenje odredbi zakona

Za svaki navedeni parametar (specifični cilj) se navodi u kojoj mjeri i na koji način je riješen u nacrtu zakona!

Primjer analize Opcije 3. Donošenje Zakona o prevenciji i suzbijanju korupcije u Kantonu Sarajevo sa unapređenjima postojećeg nacrta u skladu sa evropskim standardima:

Ova opcija se razrađuje sa aspekta međunarodnih standarda i najboljih uporednih rješenja koji se odnose na sprečavanje sukoba interesa u javnom sektoru. Ovi standardi su grupisani prema specifičnim ciljevima propisa kako bi ponudili strukturu ove opcije propisa i okvirni sadržaj unaprijeđenog propisa.

6. Odabrana opcija

Nakon što se utvrdi lista mogućih i potencijalnih opcija potrebno je izvršiti izbor izvodljivih opcija kako bi u konačnici izvršili opredjeljenje za najoptimalniju opciju.

Krajnje rješenje će uvijek ovisiti od faktičkih okolnosti. U pogledu brzine primjene pojedinih opcija odgovor će ovisiti od resursa, odnosno kapaciteta relevantnih organa vlasti, kao i njihove raspoloživosti. Vrlo je bitna i raspoloživost, odnosno dostupnost pojedinim podacima.

Prednost obrađivača će, sasvim sigurno, imati opcije kod kojih su neophodni podaci odmah raspoloživi. Kod odabira opcije, politička podrška je, također, vrlo bitan preduslov. Pored toga, kao preduslovi mogu se pojaviti: dostupnost finansijskim resursima, kapaciteti organa vlasti, socijalni i društveni aspekt, dostupnost pojedinih podataka, obučenost obrađivača i dr.

U konačnici se vrši odabir preferirane opcije, prilikom čega se ne uključuje opcija *status quo*, s obzirom da ova opcija podrazumijeva da se neće pristupiti izradi novog ili izmjeni postojećeg propisa.

Primjer22:

Primjer odabrane opcije za Prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo:

Odgovor: Opcija 3. – usvajanje jedinstvenog zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju – Prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo predstavlja rješenje kojim će se na jednoobrazan način rediti oblast osnovnog i srednjeg obrazovanja u dijelovima gdje to moguće u što širem obimu, poči harmonizirana struktura i vertikalna prohodnost odgojno-obrazovnih programa i aktivnosti.

- 2 2 **Primjer odabrane opcije za Prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju Kantona Sarajevo (mart 2024. godine):** U navedenom primjeru obrađivač se odlučio za Opciju 3. (Opciju usvajanja novog i sveobuhvatnog normativnog okvira ili izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira kojim će se u potpunosti ili u najvećoj mogućoj mjeri riješiti identificirani problem). Polazeći od definisanja mogućih opcija za postizanje utvrđenih ciljeva iz rubrike 3. Obrasca 2., obrađivač je detaljno obrazložio Opciju 1. – Opciju zadržavanja postojećeg stanja kojom je ukazao na posljedice nerješavanja identificiranih problema u narednom periodu, Opciju 2. – Opciju djelimičnog rješavanja identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjima ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira, te Opciju 3. – Opciju usvajanja novog i sveobuhvatnog normativnog okvira ili izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira kojim se u potpunosti ili u najvećoj mogućoj mjeri rješava identificirani problem. Kroz daljnu procjenu uticaja identificiranih opcija (rubrika 4. Obrasca 2.) i uporednu analizu opcija (rubrika 5. Obrasca 2.), obrađivač je kao najpovoljniju opciju za rješavanje svojih identificiranih problema izabarao usvajanje jedinstvenog zakona, odnosno Opciju 3., kako je i obrazloženo u datom primjeru (iz rubrike 6. Obrasca 2.).

Primjer odabrane opcije za Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo:

Odgovor: Opcija 3. U skladu sa provedenim analizama, i u skladu sa kriterijima Uredbe, jasno proizilazi da je najefikasnije opcija izmjena i dopuna postojećeg pravnog okvira. Navedenom opcijom će se riješiti identificirani problemi, te će se primjenom predloženog pravnog okvira omogućiti ostvarivanje utvrđenih ciljeva.

Primjer²⁴:

Primjer odabrane opcije za Nacrt Zakona o sportu Kantonu Sarajevo:

Odgovor: Odabrana je Opcija 2.

Ova opcija omogućava održivu implementaciju zakona bez značajnog dodatnog fiskalnog opterećenja, uz postepeno unapređenje sektora sporta. Njime se odgovara za urgentne izazove u oblasti sporta bez čekanja na dugoročne sistemske reforme koje zahtijeva Opcija 3.

7. Provođenje konsultacija

U ovom dijelu navode se podaci iz izvještaja o provedenim konsultacijama (izvještaj se obavezno prilaže), o kantonalnim organima i drugim institucijama Kantona i drugih nivoa vlasti sa kojima su provedene konsultacije, uključujući vrijeme konsultacija, metode konsultacija, zaprimljene primjedbe i sugestije, te ishode koje su konsultacije imale na sadržaj propisa.

Važan dio procesa procjene uticaja propisa, koji je prisutan u svim fazama ovog postupka, su konsultacije zainteresovanih, jer se pomoću konsultacija obezbjeđuju podaci nepohodni za procjenu uticaja propisa (problem, ciljevi, alternative, uticaji, implementacija, monitoring itd.).

Glavne koristi od konsultacija su:

- a) obezbjeđivanje transparentnosti regulatornog procesa,
- b) ekonomičnost i efikasanost procesa,
- c) predstavlja često jedini način da se dobiju potrebne informacije,
- d) pružaju informacije kako subjekti koji su predmet regulacije, eksperti i druge zainteresirani učesnici gledaju i procjenjuju određene probleme i koje je njihovo mišljenje o mogućim regulatornim promjenama,
- e) doprinose jasnijem definiranju problema,

2 3 **Primjer odabrane opcije za Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo (februar 2025. godine):** U navedenom primjeru obrađivač se odlučio također za Opciju 3. Međutim, u odnosu na prethodni primjer gdje je obrađivač išao u pravcu novog i sveobuhvatnog okvira, u ovom primjeru obrađivač se, nakon procjene uticaja identificiranih opcija i njihove uporedne analize, odlučio za izmjenu i dopunu postojećeg pravnog okvira, koja je osigurala najefikasnije rješenje identificiranih problema, te ostvarivanje utvrđenih ciljeva, kako je i obrazloženo (rubrika 6. Obrasca 2.).

2 4 **Primjer odabrane opcije za Nacrt Zakona o sportu Kantona Sarajevo (maj 2025. godine):** U navedenom primjeru obrađivač se odlučio za opciju 2. koja podrazumijeva djelimično rješavanje identificiranih problema parcijalnim normativnim rješenjem ili poduzimanjem određenih mjera izvan kreiranja ili mijenjanja regulatornog okvira. Specifičnost navedenog primjera ogleda se u tome što je obrađivač, analizirajući trenutno stanje i probleme, kroz identifikaciju mogućih opcija (rubrika 3. Obrasca 2.), konkretno kroz Opciju 2. i Opciju 3., predvidio kao rješenje utvrđenih problema donošenje novog zakona u oba slučaja. Međutim, iako je donošenje novog zakona predviđeno i kao djelimično rješenje (Opcija 2.) i kao kroz usvajanje novog i sveobuhvatnog normativnog okvira (Opcija 3.), obrađivač se ipak odlučio za Opciju 2. zbog nedovoljnih budžetskih sredstava. Naime, kroz procjenu uticaja i uporednu analizu Opcije 3. prikazano je dugoročno rješenje i modernizacija sistema sporta, kao i usklađenost navedene oblasti sa EU standardima, za što je predviđeno izdvajanje znatnih budžetskih sredstava, dok je kroz Opciju 2. prikazano fazno unaprjeđenje sistema sporta sa srednjoročnom održivošću. Shodno tome, obrađivač je odabrao Opciju 2. iz razloga što je najpovoljnija jer omogućava postizanje realnih ciljeva unutar postojećeg budžetskog okvira.

- f) doprinose boljem uvidu u moguće alternative i stvarne posljedice prijedloga propisa,
- g) smanjuju rizik od nepredviđenih negativnih posljedica (tzv. kontrola štete),
- h) omogućuju sticanje šire podrške za regulatornu promjenu.

Konsultacije predstavljaju nezaobilazan dio u procesu procjene uticaja propisa i fazu koja se odvija tokom cijelog procesa procjene uticaja propisa. Obrađivač propisa primjenjuje odgovarajući metod aktivnih konsultacija u jednoj, ili više faza procjene uticaja propisa (analiza stanja i utvrđivanje problema, utvrđivanje ciljeva predlaganje mogućih rješenja za prevazilaženje identifikovanih problema, odnosno za postizanje utvrđenih ciljeva), a obavezno u fazi procjene uticaja propisa mogućih rješenja u fiskalnom, ekonomskom, socijalnom i okolišnom pogledu.

Aktivni metod konsultacija podrazumijeva provođenje individualnih i grupnih konsultativnih sastanaka, anketiranje, intervjuje, okrugle stolove, fokus grupe, javne i stručne rasprave putem radija, televizije i društvenih mreža, javne tribine i sl.

Zainteresovani učesnici u konsultacijama mogu se razvrstati u sljedeće grupe:

- a) organi javne vlasti koji učestvuju u izradi određenog pravnog akta,
- b) svi subjekti na koje se direktno odnosi propis koji je u pripremi,
- c) zainteresirana javnost, građani u najširem smislu riječi i
- d) organizacije civilnog društva.

Posebna kategorija učesnika u konsultacijama je privredni sektor. Kao učesnici u konsultacijama mogu se pojaviti privredne komore, strukovna udruženja (asocijacije), udruženja poslodavaca, sindikalni oblici organizovanja, civilno društvo i dr. (Primjer: uključivanje predstavnika Udruženja poslodavaca u izradu Nacrta Zakona o komunalnim taksama).

U Smjernicama za bolju regulativu Evropske komisije utvrđena su načela kojih se Europska komisija pridržava pri pripremi novih inicijativa i prijedloga te pri upravljanju postojećim propisima i ocjenjivanju tih propisa. Instrument broj 10. Bolje regulative odnosi se na konsultacije sa interesnim grupama u kontekstu procjene uticaja propisa. Cilj je da se konsultuju oni na koje će uticati nove inicijative i politike i oni koji će je provoditi. Njihova mišljenja, iskustvo i podaci pomoći će da se donesu kvalitetniji propisi. Konsultacije daju i veću transparentnost i legitimitet procesu razvijanja politike i doprinosi uspješnoj provedbi politike. Konsultacije moraju biti što transparentnije i moraju se odvijati tokom cijelog procesa procjene uticaja propisa.

Potencijalne smetnje za kvalitetne konsultacije su:

- a) otpor konsultacijama u ministarstvima i regulatornim tijelima,
- b) otpor konsultacijama na političkom nivou,
- c) otpor konsultacijama na nivou realnog sektora, ali i drugih zainteresiranih strana,
- d) netransparentan proces donošenja propisa,
- e) nepovjerenje u rad javnog sektora,
- f) zamorenost čestim promjenama i reformama,
- g) neadekvatno raspoloživo vrijeme za dosljedno provođenje cijelog procesa,
- h) nepostojanje adekvatnih ljudskih i tehničkih resursa,

- i) nepoznavanje materije,
- j) neadekvatni prikupljeni podaci,
- k) neadekvatna organizacija,
- l) loše vođenje procesa konsultacija,
- m) loše vođenje cijelog procesa postupka procjene uticaja propisa,
- n) nezainteresiranost učesnika u cijelom procesu procjene uticaja propisa.²⁵

Konsultacije se mogu provoditi aktivno (učesćem na okruglim stolovima, prezentacijama, panelima, fokus grupama, provođenjem anketa ili intervjua) ili pasivno, uvidom u printane i druge izjave prema medijima, pregledavanjem javnih baza podataka, web stranica interesnih grupa i sl. Pasivne konsultacije mogu biti koristan alat u procesu procjene utjecaja propisa, ali je važno da se kombinuju s drugim metodama, kao što su javne rasprave, sastanci sa interesnim grupama i pismene konsultacije, kako bi se osigurala kvaliteta i relevantnost prikupljenih informacija. Potrebno je, također, voditi računa o reprezentativnosti uzorka (jesu li prikupljene informacije reprezentativne za sve relevantne interesne grupe), objektivnosti izvora (jesu li izvori informacija objektivni i nepristrasni), te o kontekstu prikupljenih informacija.

Koji oblik konsultacija će se provoditi zavisi od raspoloživih resursa, trajanja procesa procjene uticaja propisa, broja zainteresovanih učesnika i dr.

Konsultacijama je potrebno pristupiti temeljito, što znači da je potrebno napraviti dobru organizaciju državnih službenika i namještenika koji imaju iskustvo u određenom sektoru, izbjegavati nepotrebnu brzinu prilikom konsultovanja interesnih grupa, te pokušati postići konsenzus tokom javne rasprave.

Konsultacije se trebaju na vrijeme planirati, te obuhvatiti cjelokupan proces pripreme propisa, odrediti cilj konsultacija, sve relevantne ciljne grupe, mehanizme za konsultacije, definisati dinamiku i dokumente koji su rezultat faze konsultacija. Prilikom utvrđivanja cilja konsultacija, neophodno je precizirati da li je cilj prikupljanje novih ideja, ili provjera i potvrda ranije prikupljenih činjenica. Imajući ovo u vidu, konsultacije se mogu provoditi u vezi sa različitim elementima procesa procjene uticaja, npr. na samu definiciju problema, uzroke i posljedice, postavljene ciljeve, kasnije na identifikovane opcije i slično.

Mehanizmi za provođenje konsultacija su različiti, pri čemu određeni standardi moraju biti ispunjeni.

Potrebno je izraditi plan konsultacija koji se treba fokusirati na sljedeće:

- a) definisati predmet konsultacija,
- b) definisati obim konsultacija,
- c) cilj koji se želi postići sprovođenjem konsultacija,
- d) oblici i tehnike konsultacija,
- e) identifikacija zainteresovanih strana u procesu konsultacija,
- f) utvrditi da li se raspolaze kadrovskim i tehničkim resursima za proces konsultacija,
- g) utvrditi vremenski okvir za konsultacije,

2 5 TRIVUN, Veljko, SILAJDŽIĆ, Vedad, MAHMUTĆEHAJIĆ, Fatima, ADEMOVIĆ, Kenan. Metodologija za procjenu uticaja (Vodič). Prvo izdanje. Sarajevo, 2017. godine.

h) utvrditi otvorena pitanja i dr.

Po okončanju procesa konsultacija, potrebno je izvršiti analizu svih prikupljenih informacija. Pri tome potrebno je odrediti sljedeće:

- a) da li će biti potrebno provesti dodatne konsultacije,
- b) kako su konsultacije utjecale na promjenu stava obrađivača propisa u vezi sa određenim pitanjima,
- c) da li je pripremljen izvještaj o procesu konsultacija,
- d) da li su učesnici konsultacija dobili povratnu informaciju o rezultatima konsultacija,
- e) kome se sve dostavlja izvještaj o izvršenim konsultacijama.

Prikupljanje podataka je jedna od najvažnijih aktivnosti u procesu procjene uticaja propisa. Kvalitet procjene uticaja uveliko ovisi od kvaliteta dostupnih podataka. Stoga treba posebnu pažnju posvetiti ovoj aktivnosti i tome kako odrediti koji podaci su neophodni za sprovođenje procjene uticaja, te koje tehnike prikupljanja podataka treba primijeniti.

Treba uzeti u obzir da procjena uticaja obično zahtijeva specifične podatke, imajući u vidu da se regulatorna promjena obično odnosi na specifičnu oblast. Uzimajući u obzir da je prikupljanje podataka dug proces, neophodno je početi ga što prije i što je moguće više koristiti dostupne izvore podataka tokom cijelog procesa procjene uticaja. Često podaci mogu biti nađeni u ministarstvu i/ili regulatornom tijelu koje predlaže regulatornu promjenu, ali je važno imati na umu da nedostajući podaci isto tako mogu biti dobijeni od ciljane populacije (grupe, udruženja), kao što su npr. privredne komore, udruženja poslodavaca, strukovna udruženja, preduzeća (privredna društva), civilno društvo, pojedinci, sektor MSP i dr.

Primjer²⁶:

7.1. Navedite podatke iz Izvještaja o provedenim konsultacijama (izvještaj se obavezno prilaže) o kantonalnim organima i drugim institucijama Kantonu i drugih nivoa vlasti sa kojima su provedene konsultacije, uključujući vrste konsultacija, metode konsultacija, zaprimljene primjedbe i sugestije, te ishode koje su konsultacije imale na sadržaj propisa.
Odgovor: Skupština Kantona Sarajevo je, na 15. sjednici, održanoj dana 28.05.2024. godine, donijela Zaključak broj: 01-02-30536/24 kojim je utvrdila Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo te isti uputila u javnu raspravu u trajanju od 15 dana. U tački 3. Zaključka je navedeno da su učesnici u javnoj raspravi kantonalni organi uprave i jedinice lokalne samouprave, naučne i stručne ustanove, kao i organi i institucije na koje se zakon odnosi. Shodno navedenom, svoje pismene primjedbe, prijedloge i sugestije dostavili su: Samostalni sindikat državnih službenika i namještenika u organima državne službe, sudskoj vlasti i javnim ustanovama u FBIH, Općina Stari Grad Sarajevo, Općina Novo Sarajevo, Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo, Predsjedavajući Gradskog vijeća Grada Sarajevo, Nermana Šehović – državna službenica, Klub SDA – zastupnica Sebiha Izetbegović, Nermina Bošnjak Bašić – interni revizor Općine Novo Sarajevo, Općina Centar Sarajevo, Kantonalna uprava civilne zaštite Kantona Sarajevo, Općina Hadžići, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo i Uprava policije, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, Ministarstvo finansija Kantona Sarajevo, Samostalni sindikat državnih službenika i namještenika Kantona Sarajevo, Savez općina i gradova, Mila Eminović – sekretar Gradskog vijeća Grada Sarajevo i Ekonomsko – socijalno vijeće za područje Kantona Sarajevo. Nakon razmatranja dostavljenih primjedbi, prijedloga i sugestija, ministarstvo je sačinilo Izvještaj o provedenoj javnoj raspravi, gdje su primjedbe koje su uvažene ugrađene u tekst prijedloga Zakona, a za one koje nisu prihvaćene, dato je obrazloženje. U prilog javne rasprave uvrštene su i primjedbe zastupnika koje su date na sjednici Skupštine kantona Sarajevo. Izvještaj o rezultatima javne rasprave je sastavni dio ovog obrasca. Nastavno na javnu raspravu, a shodno članu 18. Uredbe o procjeni uticaja propisa u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 29/22), Ministarstvo pravde i uprave je, kao obrađivač propisa, dana 12.07.2024. godine objavilo na svojoj web stranici Poziv za konsultacije na

26 Primjer popunjavanja rubrike 7. Provođenje konsultacija u Obrascu 2. prilikom donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo.

tekst prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo.

Poziv je bio dostavljen svim kantonalnim organima, jedinicama lokalne samouprave, naučnim i stručnim ustanovama, ka oi organima i institucijama na koje se zakon odnosi, uz napomenu da svoje prijedloge, primjedbe i sugestije na tekst Zakona dostave najkasnije do 22.07.2024. godine. U konsultacijama, svoje primjedbe su dostavili: Općina Novo Sarajevo, Općinski sud u Sarajevu, Samostalni sindikat državnih službenika i namještenika u organima državne službe, sudskoj vlasti i javnim ustanovama u FBiH, Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo, Agencija za državnu službu FBiH, svojim aktom, Samostalni sindikat državnih službenika i namještenika Kantona Sarajevo, Općina Ilidža.

Po isteku ostavljenog roka, Ministarstvo pravde i uprave je sačinilo izvještaj o konsultacijama na prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo.

Izvještaj o konsultacijama je sastavni dio ovog obrasca.

Primjer²⁷:

7.2. Navedite podatke iz izvještaja o provedenim konsultacijama (izvještaj se obavezno prilaže) o institucijama, organizacijama i pojedincima sa kojima su provedene javne konsultacije, uključujući vrijeme konsultacija, metode konsultacija, zaprimljene primjedbe i sugestije, te ishode koje su konsultacije imale na sadržaj propisa.

Odgovor: Skupština Kantona Sarajevo je donijela Zaključak, broj: 01-02-20299/22 od 17.5.2022. godine, kojim je utvrdila Nacrt Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo i isti je uputila u javnu raspravu u trajanju od 30 dana. U sklopu javne rasprave, Ministarstvo za odgoj i obrazovanje organizovalo je dva okrugla stola na temu Nacrta Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo sa predstavnicima relevantnih struktura. Prvi okrugli sto održan je 9.6.2022. godine sa predstavnicima sljedećih struktura: Udruženja direktora/ravnatelja sarajevskih osnovnih škola, Zajednica srednjih škola, Vijeće roditelja učenika osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo i Koordinacioni odbor osoba sa invaliditetom Kantona Sarajevo. Drugi okrugli sto održan je 14.6.2022. godine sa predstavnicima sljedećih struktura: Udruženje poslodavaca Kantona Sarajevo, Privredna komora Kantona Sarajevo, Obrtnička komora Kantona Sarajevo, Samostalni sindikat osnovnog obrazovanja i odgoja F BiH-Kantonalni odbor Kantona Sarajevo, Sindikat srednjeg i visokog obrazovanja, odgoja, nauke i kulture Bosne i Hercegovine, Kantonalni odbor Kantona Sarajevo i JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja. U periodu trajanja javne rasprave, svoje primjedbe, prijedloge, sugestije i mišljenja na Nacrt zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo dostavili su:

- Zajednica srednjih škola Kantona Sarajevo;
- Samostalni sindikat osnovnog obrazovanja i odgoja F BiH-Kantonalni odbor Kantona Sarajevo;
- Aktiv samostalnih referenata za plan i analizu (saradnika za finansijske i računovodstvene poslove) osnovnih i srednjih škola u Kantonu Sarajevo;
- Aldijana Muharem;
- JU Srednja građevinsko-geodetska škola;
- JU Srednja škola metalskih zanimanja;
- Sindikat srednjeg i visokog obrazovanja, odgoja, nauke i kulture Bosne i Hercegovine, Kantonalni odbor Kantona Sarajevo;
- Koordinacioni odbor osoba sa invaliditetom Kantona Sarajevo;
- Stručni aktiv sekretara srednjih škola u Kantonu Sarajevo;
- Neira Dizdarević, zastupnica Naše stranke u Skupštini Kantona Sarajevo;
- Organizacija DVV International, Ured za Bosnu i Hercegovinu;
- Klub zastupnika Naše stranke u Skupštini Kantona Sarajevo;
- JU Treća gimnazija;
- Općina Novi Grad Sarajevo- Sekretar općinskog organa državne službe;
- Općina Stari Grad Sarajevo, Općinski Načelnik, Služba Kabineta općinskog Načelnika;
- Vijeće roditelja učenika osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo;
- OSCE, Misija u Bosni i Hercegovini;
- Sindikat srednjeg i visokog obrazovanja, odgoja, nauke i kulture Bosne i Hercegovine, Kantonalni odbor Kantona Sarajevo, Zbirne primjedbe iz sindikalnih organizacija srednjih škola;
- Burim Adžanel, Šef Odjeljenja za informatizaciju, međunarodnu saradnju i evropske integracije u Ministarstvu za odgoj i obrazovanje.

Ishodi zaprimljenih primjedbi, sugestija te konsultacija na sadržaj propisa, sadržani su u izvještaju o rezultatima javne rasprave, koji je sastavni dio ovog obrasca.

Nakon što je donesen Zaključak Vlade Kantona Sarajevo, broj: 02-04-3479-30.2/24 od 08.02.2024. godine, kojim se povlači materijal sa prijedlogom Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo iz Službe za skupštinske poslove, sačinjen je prijedlog Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevo. Sveobuhvatne konsultacije će trajati 10 dana od dana 14.02.2024. godine, nakon čega će biti sačinjen detaljan izvještaj.

2 7 Primjer popunjavanja rubrike 7. Provođenje konsultacija u Obrascu 2. prilikom donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u Kantonu Sarajevo

8. Praćenje i evaluacija

Praćenje i evaluacija iz tačke 8. Obrasca 2. daje obrađivaču zakona smjer praćenja provođenja zakona, tako da omogućava vrjednovanje postignutih rezultata provođenjem zakona. Potrebno je utvrditi kriterije po kojim će se pratiti provođenje zakona, kako bi se vrjednovao ishod zakona.

Ex-post evaluacija je proces koji omogućava ocjenu stvarnih i negativnih efekata propisa nakon njegove primjene. Ovaj proces sagledava odstupanja između zakonom definisanih ciljeva i postignutih rezultata, uz procjenu direktnih i indirektnih efekata. Na osnovu analize, donosioci odluka mogu utvrditi da li je potrebno poduzeti korektivne mjere za postizanje željenih ciljeva, unaprijediti provođenje zakona ili izvršiti izmjene i dopune kako bi se postigla njegova efikasnost.

Primjera radi, kriterij broja riješenih predmeta na godišnjem nivou daje podatak o trendu provođenja zakona u odnosu na broj predmeta prije stupanja na snagu zakona. Vrjednovanje omogućava obrađivaču zakona da, na osnovu utvrđenih kriterija, donese zaključak o postignutim rezultatima u odnosu na utvrđene ishode zakona. Na osnovu vrjednovanja, obrađivač zakona može donijeti odluku o pokretanju nove normativne aktivnosti, nastavku provođenja zakona koji je na snazi odnosno primjeni drugih nenormativnih aktivnosti kako bi se poboljšalo provođenje zakona.

Nakon što se propis usvoji, obrađivači propisa moraju utvrditi da li propis proizvodi uticaje koji su bili predviđeni tokom provođenja procjene uticaja propisa, kao i da li su postignuti postavljeni ciljevi. Ukoliko propis ne proizvodi prognozirane uticaje, potrebno je utvrditi da li je razlog opcija koja je odabrana ili slaba implementacija, odnosno nedovoljna administrativna i stručna sposobnost.

Prilikom procjene uticaja propisa važno je utvrditi na koji način će se sprovoditi monitoring i evaluacija i definisati osnovne indikatore po kojima će se mjeriti da li se ostvaruju glavni ciljevi utvrđeni tokom procjene uticaja propisa, te kada i na koji način će se izvršiti ex-post evaluacija.

VII KONTROLA POSTUPKA PROCJENE UTICAJA

Obrađivač je dužan da izvještaj o provedenoj sveobuhvatnoj procjeni uticaja sačinjen na Obrascu 2., zajedno sa obrazloženjem iz člana 63. Pravila i prednacrtom, nacrtom ili prijedlogom zakona objavi na svojoj internet stranici u cilju provođenja sveobuhvatnih konsultacija iz člana 13. ove uredbe. Nakon provođenja sveobuhvatnih konsultacija, obrađivač izrađuje izvještaj koji sadrži analizu pribavljenih komentara i prijedloga, sa kojima po potrebi usklađuje Obrazac 2. i prednacrt, nacrt odnosno prijedlog zakona sa obrazloženjem.

Nakon što provede sveobuhvatnu procjenu uticaja propisa, obrađivač zakona dostavlja kontrolnom tijelu iz člana 16. Uredbe i centralnom koordinirajućem tijelu iz člana 17. Uredbe zahtjev za mišljenje o provedenoj procjeni uticaja, uz koji prilaže prednacrt, nacrt, odnosno prijedlog zakona, obrazloženje i priloge.

Kontrolna tijela dužna su dostaviti mišljenja u roku od 10 dana od dana prijema zahtjeva za mišljenje. Centralno koordinirajuće tijelo dostavlja obrađivaču zakona popunjen Kontrolni obrazac o provođenju sveobuhvatne procjene uticaja propisa (Obrazac 3.) u roku od 10 dana od dana prijema zahtjeva.

Praktični koraci:

- Za izradu nacrtu zakona, može se osnovati radna grupa, ili se u nadležnoj organizacijskoj jedinici određuju državni službenici koji će raditi na pripremi nacrtu zakona. Koordinator procjene uticaja propisa može biti član radne grupe. Ako to nije slučaj, koordinator procjene učinaka propisa uputit će članove radne grupe na potrebne korake izrade Obrasca za provođenje sveobuhvatne procjene uticaja propisa (Obrazac 2.).
- Rad na Obrascu 2. zahtijeva multidisciplinarn pristup. Potrebno je uključiti sve organizacione jedinice kantonalnog organa koje su uključene u provedbu zakona, odnosno koje će biti uključene u provedbu zakona, ako je riječ o novom zakonu. Također, u izradu ovog obrasca poželjno je uključiti i državne službenike iz drugih kantonalnih organa, ako je riječ o zakonu koji se odnosi na nadležnosti više kantonalnih organa.
- Odabrana opcija iz tačke 6. Obrasca 2. je ono rješenje koje donosi najviše ukupnih koristi u odnosu na ukupne troškove, imajući u vidu provedivost zakona. Nije riječ o idealnom rješenju, već o rješenju koje donosi praktično rješavanje problema i postizanje ishoda nacrtu zakona iz tačke 1. Obrasca 2. Rješenje je optimalno imajući u vidu dostupne resurse obrađivača zakona (dostupnost sredstava za provedbu, primjenjivost rješenja u praksi, planiranje informisanja o zakonodavnim promjenama za adresate, vrijeme prilagođavanja na postupanje za adresate, posebno njihovi direktni i indirektni troškovi – primjera radi, promjena u popunjavanju obrazaca, novi rokovi izvještavanja, procjena vremena koje je potrebno da bi se adresati prilagodili na nove zahtjeve i dr.).
- Obrađivač objavljuje izvještaj o provedenoj sveobuhvatnoj procjeni uticaja sačinjen na Obrascu 2., zajedno sa obrazloženjem iz člana 63. Pravila i prednacrtom, nacrtom ili prijedlogom zakona na svojoj internet stranici u cilju provođenja sveobuhvatnih konsultacija.
- Nakon provođenja sveobuhvatnih konsultacija, obrađivač izrađuje izvještaj koji sadrži analizu pribavljenih komentara i prijedloga, sa kojima po potrebi usklađuje Obrazac 2. i prednacrt, nacrt odnosno prijedlog zakona sa obrazloženjem.
- Nakon što provede sveobuhvatnu procjenu uticaja propisa, obrađivač zakona dostavlja kontrolnim tijelima iz člana 16. Uredbe zahtjev za mišljenje o provedenoj procjeni uticaja, uz koji prilaže prednacrt, nacrt, odnosno prijedlog zakona, obrazloženje i priloge.
- Kontrolna tijela dužna su dati mišljenje u roku od 10 dana od dana prijema zahtjeva.
- Po pribavljanju mišljenja kontrolnih tijela obrađivač zakona dostavlja usaglašen Obrazac 2. centralnom koordinirajućem tijelu iz člana 17. Uredbe, zajedno sa prednacrtom/nacrtom/prijedlogom zakona, obrazloženjem i priložima, na mišljenje. Uz Obrazac 2. dostavljaju se i mišljenja kontrolnih tijela i izvještaj o provedenim konsultacijama.
- Centralno koordinirajuće tijelo dužno je dostaviti popunjen Obrazac 3. u roku od 10 dana od dana prijema zahtjeva.
- Obrađivač zakona prilaže mišljenja kontrolnih tijela, Obrazac 1., Obrazac 2. i Obrazac 3. uz ostali materijal nacrtu/prijedloga zakona, koji se dostavlja Vladi na razmatranje.
- Obrazac 2. obavezan je sastavni dio materijala nacrtu/prijedloga zakona koji se dostavlja Skupštini Kantona na razmatranje.

Prilog 1. HODOGRAM AKTIVNOSTI

PRETHODNA PROCJENA (aktivnosti u godini koja prethodi godini za koju se donosi godišnji plan rada)			
JUNI - JULI	JULI - SEPTEMBAR	NOVEMBAR	DECEMBAR
Popuna Obrasca 1.	Izrada nacrtu godišnjeg plana rada	Aktivnosti prema Ministarstvu pravde i uprave	Usaglašavanje normativnog dijela nacrtu godišnjeg plana rada
Obradivač zakona pristupa izradi Prethodne procjene uticaja analizom postojećeg stanja u području koje se namjerava urediti nacrtom zakona, utvrđivanjem ishoda odnosno promjena u području koje se namjerava urediti nacrtom zakona i vremenskog okvira za njihovo postizanje, utvrđivanjem rješenja koja mogu dovesti do ostvarenja ishoda u području koje se namjerava urediti nacrtom zakona, utvrđivanjem uticaja, naročito, fiskalnih, ekonomskih, socijalnih, uticaja na zaštitu ljudskih prava i uticaja na zaštitu životne okoline. Tom prilikom popunjava Obrazac za prethodnu procjenu uticaja (Obrazac 1.)	Kantonalni organ priprema radnu verziju godišnjeg plana rada (nacrt) najkasnije do 31. jula u godini koja prethodi godini za koju se donosi godišnji plan rada. Za potrebe izrade Programa rada Skupštine Kantona Sarajevo, kantonalni organi radnu verziju godišnjeg plana rada (nacrt) dostavljaju Službi za skupštinske poslove Kantona Sarajevo najkasnije do 30. septembra u godini koja prethodi godini za koju se donosi godišnji plan rada.	Normativni dio koji se odnosi na plan izrade propisa (Obrazac broj 2. - B3. Plan izrade propisa po programima (mjerama))²⁰ sa priloženim obrascima o provedenoj prethodnoj procjeni uticaja dostavlja se Ministarstvu pravde i uprave putem e-maila na adresu: pup@mpu.ks.gov.ba, najkasnije do 30. novembra u godini koja prethodi godini za koju se donosi godišnji plan rada.	Ministarstvo pravde i uprave razmatra normativni dio nacrtu godišnjeg plana rada kantonalnog organa i vrši uvid u Obrazac 1. o izvršenoj prethodnoj procjeni uticaja te dostavljeni obrazac, po potrebi, vraća obradivaču radi dorade, uz odgovarajuće upute i rok za doradu. Usaglašavanje normativnog dijela nacrtu godišnjeg plana rada sa obradivačem zakona vrši se najkasnije do 20. decembra u godini koja prethodi godini za koju se donosi godišnji plan rada.
Dostava prijedloga godišnjeg plana rada Zavodu za planiranje razvoja Kantona			
Rukovodilac kantonalnog organa dostavlja godišnji plan rada Zavodu najkasnije do 7. januara tekuće godine na kontrolu kvalitete u smislu da je forma plana urađena u skladu sa odredbama Odluke o metodologiji izrade i donošenja planova rada i izvještaja o radu Vlade Kantona Sarajevo i kantonalnih organa („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 18/25). Kantonalni organi dužni su uz prijedlog godišnjeg plana rada dostaviti usaglašenu prethodnu procjenu uticaja zakona koji su uvršteni u prijedlog godišnjeg plana rada, shodno Uredbi o procjeni uticaja propisa u Kantonu Sarajevo.			

²⁰ Obrazac 2. je sastavni dio Odluke o metodologiji izrade i donošenja planova rada i izvještaja o radu Vlade Kantona Sarajevo i kantonalnih organa („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 18/25)

SVEOBUH VATNA PROCJENA

(aktivnosti u godini za koju se donosi godišnji plan rada)

U skladu sa rokovima utvrđenim u Planu rada	U skladu sa rokovima utvrđenim u Planu rada	U skladu sa rokovima utvrđenim u Planu rada	U skladu sa rokovima utvrđenim u Planu rada	U skladu sa rokovima utvrđenim u Planu rada
Provođenje sveobuhvatne procjene uticaja	Konsultacije	Pribavljanje mišljenja od strane kontrolnih tijela	Pribavljanje mišljenja od centralnog koordinirajućeg tijela	Upućivanje nacrt/prijedloga zakona Vladi Kantona Sarajevo na razmatranje
Na osnovu obaveza i rokova iz godišnjeg plana rada i rezultata prethodne procjene uticaja obrađivač zakona provodi sveobuhvatnu procjenu uticaja propisa i izrađuje nacrt zakona. U ovoj fazi, obrađivač zakona popunjava Obrazac za provođenje sveobuhvatne procjene uticaja zakona - Obrazac 2.	Obrađivač zakona provodi konsultacije o sveobuhvatnoj procjeni s nadležnim i drugim mjerodavnim tijelima, ovisno o sadržaju Obrasca 2. Konsultacije se provode u skladu sa čl. 70. i 78. do 86. Pravila i postupaka za izradu zakona i drugih propisa Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 71/14).	Istovremeno sa savjetovanjem, Obrazac 2. se dostavlja uz propis na mišljenje nadležnim kontrolnim tijelima: 1. Ministarstvu finansija, 2. Ministarstvu za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice, 3. Ministarstvu pravde i uprave, 4. Ministarstvu komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša i 5. Uredu za borbu protiv korupcije	Prednacrt, nacrt odnosno prijedlog zakona sa obrazloženjem se dostavljaju Ministarstvu pravde i uprave koje kao centralno koordinirajuće tijelo popunjavanjem i ovjerom Obrasca 3. daje u roku od 10 dana mišljenje o provedenoj sveobuhvatnoj procjeni uticaja u pogledu poštivanja svih proceduralnih koraka. Uz propis obavezno se prilažu mišljenja kontrolnih tijela i Izvještaj o provedenim konsultacijama.	Nakon pribavljanja mišljenja kontrolnih tijela i centralnog koordinirajućeg tijela nacrt/prijedlog zakona se dostavlja Vladi Kantona Sarajevo, u skladu sa odredbama Poslovnika o radu Vlade Kantona Sarajevo. Obrađivač zakona dužan je Vladi Kantona Sarajevo, radi utvrđivanja nacrt, odnosno prijedloga zakona, uz propis dostaviti: 1. mišljenja kontrolnih tijela procjene uticaja, 2. obrazac za prethodnu procjenu, 3. obrazac za sveobuhvatnu procjenu i 4. kontrolni obrazac o provođenju sveobuhvatne procjene uticaja propisa.